

leto VI.
junij 1962
štev. 6

IZ VSEBINE:

- PRED NOVIMI
ODGOVORNOSTMI
OB RAZPUSTU
POLITIČNE STRANKE
- REPENTABOR KLICE
- V SPOMIN
MIRKU FILEJU
- ODLOMKI
IZ FINŽGARJEVIH
PISEM
O SLOVENSKI
STVARNOSTI
- TESTAMENT
- CRTICE — UGANKE —
ZA DOBRO VOLJO

mladika

Uredil
JOŽE PETERLIN

Zunanja oprema:
Edi Žerjav in Maja Pertotova

Linorezi na naslovni strani:
Marino Kokorovec

VSEBINA

Pred novimi odgovornostmi	85
Maks Sah: Repentabor kliče	86
F. M.: Zgodovinski devinski grad — središče zanimanja na letoš- njem taboru	87
D. P.: Alojz Rebula, pisatelj na- še letošnje igre	87
Dr. Anton Kacin: V spomin prof. Mirku Fileju	88
Jože Peterlin: Slovo	88
Ljubka Sorli: Mirku Fileju na grob Aleksij: Zvonovi Sv. Petra, Spre- let nočnih ptic	90
Stanko Janežič: Doba odpada in povratka k Bogu	90
Marijan Štraus: Motiv na pastir- ski piščali	91
Dr. Milan Starec: Na morski obali, na soncu, v morju	91
F. S. Finžgar: Prekvata ovca	92
Jože Peterlin: Obisk pri pisatelju F. S. Finžgarju	92
Martin Jevnikar: O Finžgarju, od- lomki iz Finžgarjevih pisem	96
Maks Sah: Knjižice	97
Maks Sah: »Ne bomo več same«	98
J. U.: Zgodovinski pomen kmeta v naši preteklosti	99
Drago Stoka: Pravni kotiček: te- stament	100
Branka Kranjc: Petrčkove grdo- bije	100
Sergej Pahor: V znamenju prese- nečenj	102
Andrej Beličič: Ugankarski kotiček	104

Uredniški odbor: Janežič Stanko, Miljač
Franc, Pahor Sergej, Peterlin Jože, Sla-
ma Jurij, Sah Maks, Škerl Lojze in
Stoka Drago

Uredništvo in uprava: Trst, via Doni-
zett 3 — Gorica, Riva Piazzutta št. 18
Odgovorni urednik: dr. Lojze Škerl

Registrirana na sodišču v Trstu št. 193

Tiskala tiskarna »Graphis«, Trst, ulica
Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

IZ TOKIJA

Pesnik Vladimir Kos, ki ga po-
znamo po njegovi lepi in izredno
zanimivi pesniški zbirki, pa tudi po
pesmih, ki jih je že nekoč objavil
v Mladiki, je pisal našemu odgo-
vornemu uredniku, dr. Lojzetu Šker-
lu, ki je njegov dober prijatelj, med
drugim tudi naslednje:

Nič ne vem o tem, da ste mi po-
slali Mladiko in da Vam jo je baje
pošta poslala nazaj. Zmeraj sem si
jo želel in sem Ti menda bil nekoč
pisal, da bi jo rad videl, a ker je
nisem nikdar doslej prejel, sem si
misлил, da so ljudje pri Mladiki naj-
brže proti mojim pesmim, ki sem
jih bil izdal in nočejo imeti stikov
z menoj... ali pa finančno ne zmo-
rejo pošiljke kakega izvoda (nisem
misлил na redno pošiljko, čeprav bi
se je veselil). Enkrat sem tudi po-
slal dva članka za Mladiko (dva ali
enega, ne vem več dobro). Zanima
me ta korajžni poskus in že delen
uspeh na Tržaškem.

Da doslej niti enkrat nisem bil
prejel revije (enkrat sem jo videl v
rokah slovenskega znanca na obisku
v Tokiu!) je morda krivda napač-
nega naslova ali pa — kakšnega
človeka, ki je proti reviji, da bi
prodrla v svet. Gotovo ta oseba ni
na Japonskem, ker tukaj deluje po-
šta dobro in publikacije iz Argenti-
ne ter Glas prejemam.

Veseli me, da je stvar odkrita.
Morda pa bi kazalo, poslati Mladiko
skupno z Glasom ali zavito v Glas...

Koliko stvari bi rad napisal za
Glas, a sem preveč truden. Zmoli
Zdravomarijo, prosim, da spet do-
bim moči, ako je volja božja.

Tebi in Tvojim iskren pozdrav!

Tvoj Vladimir

S KOROSKE

Se vedno mislim na problem me-
šanih zakonov, ki ste jih sprožili in
na odgovore in pripombe čitateljev,
ki so jih napisali. Zadovoljen sem,
da so Primorski Slovenci tudi iz
mojega pisma spoznali, da je pro-
blem bega z dežele v mesto in pro-
blem mešanih zakonov pri nas na
Koroškem isti kot je pri Vas na
Primorskem.

Življenje je pač boj in križ. Brez
tega nič ni. Tudi zakon ni le za
razvedrilo, ampak je združen z mno-
gimi žrtvami, a ima med drugim
nalogo, da vzgaja novi rod.

Prepričan sem, da je med našimi
rojaki še mnogo ljudi, ki čutijo ve-

liko poslanstvo in lepoto lepega in
poštenega ter zdravega zakona in
da bodo te zdrave družine skrbele,
da bo naš narod živel.

Lepo pozdravljeni!

J. H.

VZGOJNI ZAVODI

Na Tržaškem so se vrstila v zad-
njih mesecih šole vzgojna predava-
nja zapovrstjo skoro po vseh naših
šolah. Brez dvoma je to lepo sprit-
čevalo za naše vzgojitelje in šolni-
ke, ki se zavedajo izredno velike
važnosti vzgojnega vprašanja.

Na enem izmed predavanj je bil
omenjena tudi vloga vzgojnih zavo-
dov. Vendar le bolj mimogrede.
Mene pa stvar zelo zanima. Poznam
fante in dekleta, ki med šolskim
letom žive v Dijaškem domu v Tr-
stu, v Zavodu šolskih sester ali v
Marijanišču na Opčinah. Ali ti za-
vodi ustrezajo sodobnim zahtevam
slovenske manjšine na Tržaškem?
Kakih načel se drže pri vzgoji? Kaki
so uspehi v šoli in izven nje? Kaj
smemo pričakovati od mladine, ki
izhaja iz teh zavodov?

Hvaležen bom, če dobim jasne od-
govore na stavljena vprašanja. Za-
dovoljni bodo verjetno tudi mnogi
drugi bralci Mladike.

S. O., Tržaški Breg

Vprašanje vzgojnih zavodov bo po-
sebnost čez nekaj mesecev, ko se bo-
do odprla šolska vrata, spet aktual-
no. Jaz, ki mi je uredništvo dodeli-
lo vprašanje, da nanj odgovorim,
sem oče več otrok. Če torej mene
vprašate, kako mislim o zavodih, bi
Vam iskreno rekel tole:

Če morete imeti otroka doma in
pri tem ne trpi njegovo zdravje za-
radi razdalje do šole in če imate
čas, da se za otrokovo učenje in
življenje zanimate, potem bi Vam
svetoval, da imate otroka doma.
Nikdar in noben še tako dober za-
vod ne more nadomestiti družinske
sreče, ki jo otrok užije ob materi in
očetu, v družbi bratov in sester.
Družina je pač nekaj najlepšega,
kar je Bog ustvaril in je zato ne
more nobena druga ustanova nado-
mesiti. Zato je vredno, da uredite
svoje življenje doma tako — če le
to morete — da bo Vaš otrok pri
Vas, a da boste stalno spremljali
njegov napredek, njegov telesni in
duševni razvoj. Otroku boste s tem
dali nekaj, česar ne bo vse življenje
pozabil.

(Nadaljevanje na 3. strani platnic)

Posamezna številka Mladike stane 100 lir, po pošti 120 lir. Celoletna naročni-
na (10 števil) 1000 (1200) lir. Naročnina za ves letnik v Ameriki stane 3 dol.
Naročnina za ves letnik v Avstraliji 2 funta.

V letošnjem poletju sta se odigrala dva pomembna dogodka med našo narodno manjšino, ki se nam zdita, da prinašata v marsičem velike posledice tudi na kulturnem in splošno narodnem področju.

V začetku julija so razpustili v Trstu politično stranko, ki je združevala največ Slovence in je zato veljala kot izrazito slovenska politična stranka, čeprav naj bi bilo v njej tudi mesto za Italijane. Razpuščajoča stranka daje navodila svojim članom in somišljenikom, naj se vpišejo v italijansko komunistično in socialistično stranko.

Nekako istočasno pa je mladi rod tržaških izobražencev in delavcev, ki je doslej pušchal, po našem mnenju vse predolgo, zanimanje za politično življenje ob strani, stopil iz svoje rezerve in pomladil stranko katoličanov. Iz nastopa te mladine in iz izjav, ki jih je podala na skupščini se zdi, da je vendar začutil mladi rod svojo odgovornost pred zgodovino, da namreč dà svoje mlade sile narodu na razpolago za njegovo ohranitev in za uveljavitev.

PRED NOVIMI ODGOVORNOSTMI

Tudi v prvem primeru je imela mladina odločilno vlogo. In vendar gre za dve diametralno nasprotni gledanji. Prvi žele vključitev v italijanske politične stranke in v njih in preko njih izvojevati svoj politični ideal (kot ga ima pač komunistična in socialistična stranka), ob tem pa upa ta skupina doseči tudi razumevanje slovenskih narodnih potreb.

Katoliška mladina pa želi ohraniti svojo lastno narodno individualnost v lastni politični stranki, ker misli, da bo mogla le preko slovenskih predstavnikov odprto in jasno izreči svoje želje in zahteve. Zdi se ji, da bo v lastni slovenski stranki lažje služila svojemu narodu, ker jo bodo predstavljali Slovenci. Svoje rojake vabi stran od totalitarnih strank v demokratični tabor. O razpustitvi in o njenih posledicah bi bilo treba razmišljati posebej. Nas zanima bolj življenje kot pa admiranje. To se nam zdi važno iz tehle vidikov:

Slovenci, ki živijo kot manjšina v Italiji in Avstriji, so vključeni v zapadno-evropsko demokratično življenje, se pravi, da živijo z zapadno Evropo skupno življenje, tisto življenje, kakor so ga Slovenci živeli vso svojo zgodovino, prav do konca zadnje vojne. Ti Slovenci imajo edinstveno možnost, da nadaljujejo svojo duhovno in kulturno stavbo v evropskem slogu in z nje no vsebino; živeti morejo skupno s prenovljeno zapadno Evropo. To je za celotni slovenski narod zelo veliko in pomembno dejstvo.

Ko bo zapadna Evropa vsa in resnično demokratična, tedaj bo začutila, da mora tudi manjšino z vsemi sredstvi krepiti, jo podpirati in ji dati vso možnost za duhovni in kulturni razvoj in napredek. Zakaj s tem bo šele rasla velika in močna nova Evropa.

Zdi se, da je katoliška mladina izbrala pravilno pot, ko se je odločila za lastno, moderno prenovljeno politično organizacijo s širokim socialnim programom in s konkretnimi nalogami. S tem pa, da so mladi začutili odgovornost, jo moramo čutiti mi vsi, vsa narodna manjšina. Če hoče manjšina res živeti in v okviru demokratične države izvesti svoje naloge, potem moramo sodelovati vsi. Saj je značilno, da se je ta mladina pridružila izkušenim ljudem.

S tem, da imamo Tržaški Slovenci eno politično stranko manj in spričo dejstva, da bo del Slovencev, čeprav le majhen del, sledil pozivu razpuščene stranke, naj se vključijo v italijansko komunistično in socialistično stranko, so naloge slovenskih organizacij, ki še živijo, toliko večje. Postati morajo strpne in znati morajo privabiti v svoje okrilje čim širši krog naših ljudi, ki še narodno čutijo. Zato ni potrebno, da organizacije kakorkoli odstopijo od svojih principov. Krščanski svetovni nazor je širok in velik. Organizacije, ki so na njem zgrajene, morajo biti porok za pošteno, odkrito, demokratično sožitje, ostati morajo zveste narodnemu izročilu, materini besedi, naši pesmi in narodnemu značaju. In velik del naših rojakov je prežet prav s temi vrednotami.

(Nadaljevanje na naslednji strani)

Pred novimi odgovornostmi

Zato naj pomlajena slovenska stranka, ki sloni na teh krščanskih principih, pohiti na delo in naj z odprto in prijazno besedo povabi rojake k sodelovanju.

S tem v zvezi mora še bolj zaživeti naše kulturno delo. Vzporedno s politično prenovitvijo naših vasi, se odpirajo vrata tudi našim slovenskim časopisom, revijam in knjigam.

Spet morajo zaživeti slovenski kulturni večeri v vseh naših krajih.

Zgradili bomo nove prosvetne domove in si ustvarili nova kulturna ognjišča. Zato naj bo naš letošnji tabor na Repentabru mogočen izraz naše skupne volje do pomlajenega življenja. Poživimo naše delo. Ne dajmo se begati od kakih vabil!

Postavljeni smo pred nove odgovornosti in ne smemo mimo njih.

Repentabor — kraj naših taborov

Repentabor kliče

Kdo še ni bil na prijaznem Repentabru? Komaj prispeš na vrh griča, ki se dviga 418 metrov nad morjem, se ti nudi nepozaben razgled. V samem utrjenem taboru, preprosti utrdbi, ki je služila v davni okoliškemu prebivavstvu za zatočišče pred roparskimi turškimi napadi, je danes cerkva, katere stolp obvladuje Tržaški kras. Poleg cerkve je tipična srenjska hiša, pozidana iz surovega kamna. Hiša stoji na trči skali in zunanje stopnišče vodi v njene prostore, ki so na živi skali. Hiša je bila porušena in so jo po vojni obnovili v starem stilu. V taboru je še druga daljša hiša, ki služi mežnarju in župniku. Vse to je zidano v tipičnem mediteransko-kraškem slogu, ki je značilen za kraško-dinarske pogorje.

S tabora je čudovit razgled. Na severu je Nanos in Trnovski gozd, na južni strani pa se razteza veliki krog Tržaškega zaliva od Gradeža do rtiča Salvore na nasprotni strani. Neposredna okolica Repentabra pa nudi lepe primere čudnih kraških oblik, ki se ostro dvigajo iz tal in nosijo na sebi globoke ureze. Tipična gospodarska aktivnost je delo v kamnolomih. Okolica Repentabra daje značilen marmor »repen«, ki je zelo bogat na fosilih in je temnejši od »nabrežinca«.

Ljudsko izročilo ve povedati, da so nekoč po griču, vrhu katerega je cerkva, okoličani pasli svojo živino. Mlad pastir, ki je bil zelo dober in pobožen, se je čestokrat obračal v molitvi k Materi božji. Sklenil je, da bo Mariji v čast postavil na pašniku kapelico. Izbral je najlepši prostor in

se vrgel na delo. Že po prvem dnevu dela so se pokazali temeljni zidovi. Ko pa se je naslednjega dne pastir vrnil na delo, je našel vse podrti in razmetano. Od dela prvega dne ni ostalo drugega kot kup razvalin.

»Nihče drugi kot hudič, mi ni mogel storiti tega. Toda hudič ne sme premagati tistega, ki ima dober namen in trden sklep,« je dejal pobožni pastirček. Nato je sklenil, da bo postavil kapelico na najvišjem griču, prav na vrhu skale. Začel je zbirati kamenje in ga nositi kamen za kamnom na ramenih na vrh griča po strmem pobočju. Ni še nanosil vsega potrebnega kamenja, ko je nekega jutra opazil na izbranem griču, da je lična kapelica že postavljena. Pastirček je ves začuden stekel z veselo novico na ustih v vas. Radovedni vaščani so prihiteli na grič in se prvi zahvalili in z molitvijo obrnili k Materi božji, v novi beli kapelici. Ko pa so se vrnili iz kapelice, so na svoje veliko začude nje opazili pred kapelo na kamnu sedečo lepo dekle. Dve ženi sta stopili proti njej, a dekle je nenadno izginilo.

Lepa čeklica je bila Marija in je na svojo navzočnost pustila v kamnu spomin, ki je še danes viden. Pod stopniščem srenjske hiše obiskovavci še danes lahko vidijo velik kamen, v katerem je vpo-dobljen odtis noge, ki meri po dolgem 19 cm in v globino kake 4 cm. Prvotno kapelico so pozneje povečali v cerkev, ker so pač pobožni Marijini častivci tako želeli.

Ob velikih Marijinih praznikih se zbere na Repentabru na tisoče ljudi. Med njimi je mnogo takih, ki se spoštljivo sezujejo in denejo nogo v ono vdolbino in se z molitvijo priporočajo Materi božji za zdravje.

MAKS SAH

Zgodovinski devinski grad - središče zanimanja na letošnjem taboru

Od 1947. leta se zbiramo vsako poletje na prazniku naše lepe besede na Repentabru.

Petnajst taborov je za nas in za mnoge naše rojake petnajst lepih spominov.

Skoro vsako leto je bila osrednja točka tabora predstava. Ljudje že nekako to žele. Včasih so nastopali tudi zbori, tudi folklorne skupine in pesniki in pisatelji so brali svoja dela. A vedno so ljudje čakali igro.

Tudi letos ne bodo v tem pričakovanju razočarani. Izbrali smo *Rebulovega Devinskega sholarja*, delo tedaj, ki zajema snov na teh tleh.

Na tabor navadno prihite tudi naši koroški rojaki in Goričani. Ta srečanja so živa narodna vez naših src.

Tudi letos pričakujemo koroško mladino in tudi Goričane. Zato bo 15. tabor spet naša velika vsenarodna prireditev zamejskih Slovencev.

Kako bi mogli pričeti tabor ob cerkvi, ne da bi prej stopili vanjo? Zato bodo ob 16. uri najprej večernice z ljudskim petjem.

Po cerkveni pobožnosti bomo začeli tabor. Letos, ko nekateri razpuščajo organizacije, želimo, da bi bil še posebno slovesen. Razen tega je 15-letnica tudi mali jubilej.

Želimo, da bi bilo srečanje med rojaki na tem čudovito lepem griču zares prisrčno in veselo. Naj nihče ne ostane ta dan doma. Kakor ni slovenska prosveta nobeno leto opustila prireditve, tako naj naši rojaki nobeno leto ne ostanejo doma. Nasprotno, pripeljejo naj še prijatelje.

Repentabor — trdnjava, ki že stoletja stoji, je simbol našega hotenja do narodnega življenja.

Danes naj bo Repentabor simbol vsega, kar je pristno našega, lepega in poštenega. Zato je tabor veseli smehljaj in odločna volja do življenja nas vseh.

Nasvidenje!

F. M.

Vsakdanja zgodba

Bil je maj. Bilo je sonce.

Bil je materinski dan, ko sta se našla.

Izzero je dihala bujno pesem napetih grudi bregov. Njuni roki sta cveteli v njenem krilu; kakor dva golobčka sta se igrali z metulji luči.

Kot vdana harfa so postali njeni prsti njegovemu dotiku.

Poljubil je njeni roki in bilo mu je kot pri prvem obhajilu, kot svetinji je poljubil njeni dlani, rahlo in pobožno.

Ko je opazil, da njeni roki ne zorita več v ognju njegovega loka, jo je vprašal, kaj jima toplota usiha, kaj jima drget kopni. Tedaj se je nasmehnila s svojimi sinjimi očmi: »Neumnost!«

Ko sta bili roki mrtvi, ju je pestoval.

dolgo ju je pestoval, še v sanjah ju je pestoval. Bil je kot otrok, ki si umrli materi ne upa zatisniti vek.

In bil je maj. Bil je dež.

Bil je materinski dan, ko sta se razšla.

Na cesti se je spajala kri njegovih sanj.

Tlak je ne bo mogel popiti.

DARLE NIKO

Alojz Rebula -

pisatelj *Devinskega sholarja*

Pred nekaj leti je Devinskega sholarja za radio dramatizirala Zora Tavčarjeva. Gotovo je radijska tehnika drugačna kot odrska, vendar bomo lahko in brez težav zaigrali zgodbo tega slovenskega sholarja tudi na odru.

Pisatelju Rebuli se zahvaljujemo, da je dovolil vprijeti svoje delo na našem letošnjem taboru. Igravcem nudi mnogo lepih užitkov. Želeli bi igrati tako, da bi bil tudi pisatelj zadovoljen in seveda občinstvo.

Prof. Mirko Filej
zadnjič dirigira
svojemu zboru

SLOVO

Od prof. Fileja se je ob odprtem grobu poslovił prof. Jože Peterlin v imenu Slovenske prosvete:

Dragi profesor!

»Sonca, dajte mi sonca,« je bilo Vaše stalno hrepenenje.

In že ste hiteli za njim ob Soči, v Števerjan, v Kanalsko dolino, na Koroško...

Obračali ste seno, da je sonce žgalo Vaše čelo, hiteli ste preko njiv za soncem.

A tudi vse Vaše delo je bilo vedro in sončno. Vse prepojeno z radostjo.

Vsaka Vaša pesem je dihala tiho radost, čeprav je bila otožna.

Sončne so Vaše skladbe, polne notranjega ognja.

Da, bili ste sončni umetnik, ustvarjavec pristne in nepotvorjene lepote.

Vaše prosvetno delo je dihala radost in optimizem.

Do morja, v naše prosvetne domove na Tržaško je segalo Vaše radostno delo. Lepo in iskreno ste povezovali, predsednik združenega prosvetnega delovanja, vse med seboj v živo družino.

Danes, za Vašo poslednjo pot skozi Gorico, je ljubi Bog razgrnil oblake,

LJUBKA ŠORLI

Mirku Fileju na grob

*Izginil z lic nam vedri je nasmeh,
objela srca žalost je globoka:
usode neumljive trda roka
zlomila vrh je na zamejskih tleh.*

*Ob nas vrzel je strašna zazijala;
osiroteli zremo v nove dni.
Kako naj čoln z viharji se bori,
če kruta smrt krmarja je pobrala?*

*Bogato Bog pripravlja mu plačilo
za delo brez miru, za pesem milo,
za solzo vsako in za vsak smehljaj.*

*S častjo odpro mu vrata rajski dvori,
kjer pel bo himne z angelskimi zbori
Gospodu in Devici vekomaj.*

V SPOMIN PROF. MIRKU FILEJU

Pokojni Mirko Filej je bil po rodu iz Medane v Brdih, kjer je doma vesela popevka, a tudi otožna čustvena pesem. Medana je dala slovenski literaturi Alojza Gradnika, ki spada med največje slovenske pesnike. Iz Brd je prišlo več skladateljev in znamenitih pevovodij, npr. oba Kumarja, Ciril in Srečko, Rado Simoniti in drugi. Narodna zavest je bila tam vedno živa in tvorna. V Brdih so ljudje veseli, vedri in življenjski; svojih težav, brez katerih gotovo niso, ne kažejo radi.

Filej je zagledal luč sveta 28. oktobra leta 1912. Nadarjenega dečka so poslali v Gorico v malo semenišče, kjer so nekaj let prej odprli nadškofijsko gimnazijo. To je bila ena izmed najbolj dalekosežnih in plodnih zamisli velikega nadškofa Sedeja. Konvikt je sicer obstajal že desetletja poprej, a dijaki so obiskovali državne šole. Da ni bilo te gimnazije, bi bila danes goriška nadškofija v svojem slovenskem, a tudi v italijanskem delu skoraj brez domače duhovščine. Večina duhovnikov goriške nadškofije v precejšnjem obsegu, ki ima manj kot petdeset let, je namreč izšla iz te gimnazije. Vsa leta, od ustanovitve pa do začetka druge svetovne vojne, so bili slovenski dijaki na zavodu v veliki večini. Med seboj so se navduševali za slovensko stvar, prepevali so naše pesmi in se tudi sami poskušali v pesnikovanju. Ta ali oni je našel svojo pot in samostojni umetniški izraz (Lado Piščanc, Alojz Rebula itd.). O počitnicah so potovali po domači zemlji, se udeleževali dijaških tečajev na Sv. Višarjah in drugod; skratka, ohranjali so stoletno slovensko študentovsko tradicijo. Po večini so postali duhovniki, a iz te gimnazije je izšlo tudi lepo število laičnih izobražencev.

Vsega tega življenja se je živahno udeleževal tudi Mirko Filej. Že takrat je bil na glasu dobrega pevca in pianista. Učil se je pridno, igral na klavir, kolikor mu je bilo mogoče, a tudi žogo je odlično brcal. Maturiral je leta 1933. Tisto leto je bila druga maturatura na gimnaziji. Jeseni je vstopil v bogoslovje in štiri leta nato je zapel novo mašo. Njegova dušnopastirska pot šteje tri postaje, ki so: Idrija, Mavhinje in Gorica. Iz Mavhinj je od leta 1944 dalje nekaj časa upravljal tudi Devin. Časi niso bili lepi. Nad vsem je ležala težka mora političnega in raznarodovalnega pritiska in nasilja. Za Slovence je bila tista doba dvakrat huda. Naša beseda je morala izginiti iz javnosti; zavetišče je našla samo v cerkvi: Slovenskemu ljudstvu je v tisti 20-letni temi prižigal lučko upanja in dajal poguma samo katoliški duhovnik. Rajnega Fileja so v vseh krajih, kjer je služboval, ohranili v najlepšem spominu. Toda njegovo življenje bi bilo poteklo v molitvi, v delu in žrtvovanju za bližnjega tiho in neopazno kot večini duhovnikov, da ni v njem žarela ljubezen do glasbe, v kateri se je hotel izpopolniti do kraja. Obiskoval in dovršil je konservatorij v Trstu. S tem se je usposobil za poučevanje na srednjih šolah in tako je lahko postal profesor petja na tržaškem učiteljskišču, ko je bilo ustanovljeno. Sedem let se je vozil iz Mavhinj v Trst; izkazal se je kot neprekosljiv pevski vzgojitelj. Izobrazil je sijajen in mogočen pevski zbor, ki je štel nad 100 učiteljskišnikov. Imel je nenavaden dar za po-

učevanje; takoj je ustvaril duševni stik z dijaki; brez tega sploh noben pouk ne uspeva. Učil je vedno najnovejše lepe, pevne pesmi. V družbi, zlasti na šolskih izletih se je razživel, da je potegnil za seboj vso številno dijaško družino.

Iz Trsta in Mavhinj je šel v Gorico, kjer se je začela najplodnejša doba njegovega življenja. Dela je bila na vseh poljih dovolj in preveč: dušno pastirstvo, orgljanje in cerkveno petje pri Sv. Ignaciju in pozneje v stolnici, pouk petja na učiteljišču, prosvetna društva in pevski zbori, izobraževanje organistov, Mohorjeva družba in ne nazadnje Katoliški dom. Glavno skrb je takoj posvetil pouku petja v cerkvi, šoli in prosvetnih društvih. Mislim, da se bo pri vseh cerkvenih in prosvetnih pevskih zbora še dolgo poznala njegova roka. Pevce je učil vsega: novih pesmi, izgovarjave in pevske teorije. Da je kak zbor vadil le nekaj časa, že mu je vtisnil svoj osebni pečat: to pa je bilo močno, globoko umetniško občutje in do podrobnosti izdelana pevska tehnika. V Gorici, Trstu in na Koroškem je prirejal koncerte; vsak njegov koncert je bil umetniški užitek na visoki ravni. To dokazuje tudi velikanska udeležba občinstva, ki se nikoli ni naveličalo poslušati. Prof. Filej je prirejal tekmovanja pevskih zborov. Skoraj ga ni katoliškega pevskega zbora na Goriškem, ki na teh prireditvah ni bil zastopan. Vprašanja katoliškega prosvetnega dela je poznal do potankosti. Eno leto je bil predsednik slovenskega katoliškega prosvetnega društva v Gorici. Hodil je tudi na deželo in povsod pripravljat pot katoliški prosvetni organizaciji. Poguma ni izgubil nikoli. Ena izmed težav, o kateri je tožil on in njegovi sodelavci, je bila in je še splošna brezbriznost, nezanimanje za vsako skupno delo, ki ni samo slovenski primorski pojav. Iskal je vzroke teh za versko in narodno življenje nezdravih razmer. Posrečilo se mu je, da je vsaj nekoliko razgibal mladino. Šlo mu je zlasti za mlade ljudi. Pri prosvetnih sejah in razgovorih je neprenehoma poudarjal, da je treba organizirati predvsem mladino. Dal je pobudo za povezavo katoliških prosvetnih društev. Tako je prišlo do ustanovitve Zveze slovenskih katoliških prosvetnih društev na Goriškem. Prof. Filej je bil njen prvi predsednik.

Bil je tudi skladatelj. Izdal je nekaj lepih, nežno občutenih pesmi. Za širjenje lepega petja v božji in narodni službi je važno njegovo delo pri Mohorjevi družbi, ki ga je kmalu po njegovem prihodu v Gorico povabila, naj vstopi v njen odbor. Mohorjeva družba je pred vojno izdala štiri obsežne cerkvene pesmarice, katere je vse uredil Vinko Vodopivec. Vsaka šteje nad 100 pesmi z napevi. Kako so bile potrebne, kaže dejstvo, da je npr. pesmarica »Svete pesmice« doživela tri izdaje. Zadnjo (1955) je priredil prof. Filej. Potem je iz ostalih treh izbral najlepše skladbe in tako je nastala nova zbirka z naslovom »Cerkvena pesmarica«.

Omeniti moram tudi njegov delež pri Katoliškem domu v Gorici. Ves čas je bil delaven član ožjega odbora; dajal je nasvete in pobude in do zadnjega je zastopal to važno ustanovo pri vseh oblasteh. Zadnji razgovor o organizacijskih zadevah, katerega se je udeležil niti štirinajst dni pred smrtjo na dan svoje srebrne maše, je bila prav seja odbora za Katoliški dom. Takrat nihče ni niti slutil, da smo zadnjič v njegovi družbi. Vsi smo vedeli, da ni trdnega zdravja; večkrat je bil že odšel kam v kako zdravilišče na daljši počitek. Brezupno stanje pa se je pokazalo v vsej strahoti šele ob operaciji, ki ga ni mogla rešiti.

S pokojnim prof. Filejem je legel v grob zgleden duhovnik in odličen kulturni delavec; nehalo je biti vroče slovensko srce. Praznina, ki je zazijala ob njegovem odhodu, se zdi tako globoka in obsežna, da je ne bo mogoče pokriti. Množice, ki so molče korakale za njegovo krsto, so občutile, da se je odtrgal kos njihovega lastnega življenja. Pokojni profesor pa je dokončal zemeljsko pot in odšel v kraljestvo večne pesmi in harmonije po plačilo k Vsemogočnemu, kateremu je služil vse življenje; vse njegovo delo je bilo za večno slavo božjo.

potem, ko je ves dan deževalo. Sonce je posijalo in Vas pozdravilo ob slovesu.

Odšli ste v sončne božje poljane, v bližino Umetnika vseh umetnikov.

Ko Vam prinašam poslednji pozdrav tržaških katoliških prosvetnih in kulturnih delavcev, Vam prinašam tudi prošnjo:

Prosimo Boga, da bi narodu, ki ga zapuščate, božji sončni žarek kazal pot, ki bi bila prava, da bi ga ohranjala in plemenitila.

Ta trenutek čutim Vaše naročilo, ki je tolikrat govorilo iz Vaših besed:

Ne bodite žalostni in potrti! Dvigajte glave! Skozi te žalostne oblake bo spet posijalo sonce. Nadaljujte z delom, ki smo ga skupno opravljali. Jaz bom z vami.

Da, dragi profesor! Preden se poslovimo od tega Vašega tihega doma, Vam obljubljam, da ne bo Vaše delo usahnilo.

Naj ga ogreva svetlo sonce, ki ste ga tako ljubili. In Vaša prošnja pri Bogu naj bo blagoslovljena.

Uživajte večno radost na večnih sončnih poljanah!

Zbogom, profesor!

TABOR ZAMEJSKE MLADINE

1. in 2. septembra bo v Gorici TABOR ZAMEJSKE MLADINE.

Korošci in Tržačani se bomo srečali z Gorici. S pestrim kulturnim sporedom, s športnimi nastopi, z družabnimi večeri, z izleti bomo še tesneje povezali mladino, ki se v vseh treh pokrajinah zbira v katoliških organizacijah.

Na tabor opozarjamo že danes. Naj misli nanj mladina v naših vaseh in v mestu. Pripravljajmo se na dneve srečanja!

Prof. Filej še zdrav in nasmejan

ALEKSEJ

Zvonovi Sv. Petra

Mogočna bazilika
v ugašanju
sončnih svetilk
prepeva nadzemske akorde.

Slovesni pozdrav
se ustavi za hip
na kamniti elipsi.
Vzhodni črni granit
se mirno igra
v mavričnih vodometih.
Mrzle sence
betonskih sten
nimajo srca.
Stotero božjih hramov
se oglašja v molitvi.
Prisluhne sv. Marija Snežna,
sv. Janez in Pavel.
V Pinciu preneha žgolenje.
In rumena Tibera
se leno vije
med jetniškimi zidovi.
Človek
v kovinastih škatlah
drvi v cestnem prahu,
še sam ne ve kam.
Ni časa,
da bi prisluhnil
odmevu srca.

Zvonovi zmagoslavno pojó.

Sprelet nočnih ptic

Plahutanje
črnih perut
v tišini noči
kriči
z neonsko svetlobo
smrt vsemu, kar živi.

Luna bega
boji se ozreti
na mrzli asfalt,
kjer curki krvi
mažejo gumjasta kolesa.

Odnesla je smrt
svojo žrtev,
ki ni ganila kamna
v prsih zločinca,
v sprevodu letečega krika
v večne tihote.

DOBA ODPADA IN POVRATKA K BOGU

Dobo od ustvarjanja človeka do prihoda Odrešenika na svet lahko imenujemo dobo velikega odpada od Boga. Zaradi prvotnega upora in padca je človeštvo drselo vse nižje, v vse večje popačenje. Tudi razvijajoča se civilizacija in kultura nista mogli zastaviti uničujočega toka. Le svoj izvoljeni izraelski rod je Bog posebej varoval, a tudi izmed pripadnikov tega rodu so pri duhovnem zdravju ostali le maloštevilni nosilci odrešitvene obljube.

Učlovečeni Bog, obljubljeni Odrešenik Jezus Kristus, je zaobrnul tok zgodovine, ozdravil je smrtne rane in začel dobo velikega povratka k Bogu.

Vračanje k Bogu je počasno, toda stanovitno. Povezano je z naravnim razvojem in mora upoštevati celo vrsto zaprek in skrivnostno silo svobodne volje pri posameznikih in v povezani skupnosti.

Toda najbolj važno je, da sta narava in nadnarava, ki sta bili sprti med seboj, s prihodom Kristusa, učlovečenega Boga, na svet, vnovič zedinjeni in skupno težita k vse večjemu razvoju celotnega človeštva.

KRŠČANSTVO DANES

Po 2000 letih krščanstva je pristen Kristusov nauk zdrav in privlačen, kot je bil v začetku. Njegova luč sije ne le čez eno milijardo kristjanov, temveč do neke mere obseva vse tri milijarde sodobnega človeštva.

Kristus je začrtal človeštvu pot navzgor in po 2000 letih nimamo vzroka, da bi na to pot gledali z nezaupanjem.

Vprav letošnje leto se bodo vodniki krščanstva zbrali na veliko zborovanje, da pregledajo daljo in nebeško stran, zavržejo, kar je strohnelega, nebistvenega in zavirajočega, ter s pomlajeno silo usmerijo Kristusovo Cerkev v novi čas.

Pred nami stoji veliki razvoj krščanstva. Ta razvoj pa bo tem večji, čim več nas bo z jasno zavestjo odgovornosti in z veselim navdušenjem pri njem sodelovalo.

NAŠE SODELOVANJE PRI RAZVOJU

Največja ovira zmagovitega vsekrščanskega razvoja je nepri-
stno, plitko, pozunanjeno krščanstvo, ki v svetovnem merilu pride najbolj do izraza v razprtijah med kristjani.

Danes se hvala Bogu vsi kristjani v dokajšnji meri zavedamo, da je neeđnost med nami greh številka ena in da je naša prva dolžnost, da zasujemo prepade med seboj. Šele potem bomo mogli skupno na zmagoslaven pohod čez vse celine sveta in ne bo dežele, ki bi se mogla ustavljati rešnji luči Kristusovega evangelija.

Zastrašilna moč sodobnega materialističnega brezboštva je le navidezna. Ves sistem stoji na trhljih nogah laži, prevare in nasilja, zato se bo razsul, brž ko bomo kristjani vsega sveta vsestransko dosledni in dovolj edini med seboj in zaradi te edinosti heroično pogumni ter nepremagljivi.

Dozoreti moramo v prepričanje, da je krščanstvo duhovna sila, ki daleč nadkriljuje najmodernejše tvarno orožje, najbolj divje grožnje brezvestnih tiranov in s še takim vohunstvom zavarovano trinoštvo taboriščnih držav.

JASNINE KRŠČANSKEGA NAZORA

Naš pogled sega v pravek in gleda v oči neskončne večnosti, ki sije pred nami in vabi in osrečuje.

Kristus nam je odvzel kopreno z oči, zato je naša pot jasna. Imenuje se vera, zaupanje in ljubezen.

Za to pot se spleča tudi trpeti. Vredno je zanjo vse žrtvovati: bogastvo, slavo, lepoto, zdravje, da, celo življenje.

Zakaj kdor zaradi Kristusa izgubi zemeljsko življenje, ga bo v onstranstvu prejel v dvojni meri.

Za vsako dobro misel in besedo in delo nas čaka plačilo. Ne živimo zanj in vendar ga bomo prejeli. Po volji Boga, vsedobrega Očeta, Stvarnika in ohranjevalca življenja. Od vekomaj je in bo do vekomaj in brez njegove volje se nič ne zgodi. Iz njega smo izšli, z njim povezani potujemo, vanj se bomo vrnili in z njim zedinjeni večno živeli.

Vsi vi, ki so vam besede Bog in Kristus in krščanstvo in duša in svetost in nebesa — prazen dim in se zaradi tega v sovražnem besu zaganjate v vse tiste, ki so jim te besede največji zaklad in smisel življenja, ustavite se na poti: vaš boj je praezn, izgubil se bo kakor dim v ozračju, Kristusov nauk pa bo dalje izvel in osrečeval milijone.

Da, zavedati se moramo vsi, ki smo v Kristusu vcepljeni, kaj pravzaprav pomeni krščanstvo. Zaživeti ga moramo v vsej pristnosti, se boriti za njegov razvoj pri sebi in bližnjem ter mu pomagati do vedno večje vseodrešujoče zmage.

V tem je cilj in smisel našega življenja, ki od njega nikdar pod nobenim pogojem ne smemo odstopiti.

MARIJAN ŠTRAUS

Motiv na pastirski piščali

*Iz svetlih opoldanskih rož
metulj pijan.*

*Iz modrih, svetlomodrih dalj
žareči dan.*

*Pokoj na njivah blaženih,
pokoj v gozdih zamišljenih.*

*In čez ravan,
žareči dan...
kakor metulj,
svetli metulj
pijan...*

Na morski obali, na soncu, v morju

Morska gladina je tako lepa in nas vabi s tako silo, da bi kar zaplavali, da včasih pozabimo, kako in kod stopamo. In zgodi se, da stopimo na meduzo ali na kakšno drugo strupeno morsko žival.

Prosili smo zdravnika, dr. Starca za pojasnilo, ali so meduze in druge morske živali nevarne in nam je to takole pojasnil:

»Meduze štejemo med strupene morske živali. Meduze imajo posebne celice, ki izločajo strupeno snov, ki povzroča opekline. Meduzam so podobni polipi, ki so prav tako strupeni. Meduze in polipi se razlikujejo po tem, da meduze krožijo svobodne po morju, dočim se polipi držijo dna. Meduze so podobne gobam, imajo torej obliko dežnika in spodaj imajo ročico-pecelj. Polipi pa se držijo dna s svojim širokim delom, dočim mu ročica moli navzgor. Celice, ki izločajo strupeno snov, so na površini meduze in polipa, a največ teh celic je na tipalkah. Pri dotiku s tujimi telesi se iz omenjenih celic sprosti strup. Poznamo več vrst meduz. Nekatere so večje, nekatere manjše, nekatere živijo v našem morju dočim drugih ni. Posamezne meduze tehtajo tudi do 10 kilogramov. Strupene snovi meduz in polipov imajo lokalni učinek oziroma izzovejo motnje na mestu dotika. Včasih pa prodrejo strupene snovi tudi v krvni obtok. Na mestu dotika koža nabrekne, tako približno kot pri koprivnici, in zelo boli. Če pa strupene snovi prodrejo v krvni obtok izzovejo včasih nevarne motnje. Lovci gob večkrat zbolijo, ker pridejo v stik s nekim polipom, ki izloča zelo močan strup. Na mestu, kjer deluje ta strup, se pokažejo globoke rane, ki se rade zagnojijo in se celijo z veliko težavo. Doslej še nimamo učinkovitih zdravil za poškodbe, ki jih povzročajo strupene snovi polipov in meduz. Poleg polipov in meduz imamo

še druge strupene ribe. Za srečo imamo v našem morju le malo takih rib; ribiči navadno poznajo te ribe ter se lahko izognejo zastrupljenju. Ena izmed takih rib je n. pr. tista, ki ji Tržačani pravijo »pescce ragnoc«, znanstveno pa se imenuje Trachinus vipera. Ta riba je majhna in živi na obali napol pogreznjena v pesku. Če stopimo nanjo, potisne strupeno želo, ki ga ima na hrbtu, v naše tkivo in tako pride do zastrupljenja. Pik trachinus vipere povzroči na mestu vboda takojšnje neznosne bolečine. Nato oteče vsa bližnja površina. Otekline izgine po enem dnevu, toda živčne motnje na bolnem delu trajajo še cel teden. Včasih pade opikani zaradi zastrupljenja tudi v nezavest. Znani so celo že smrtni primeri zaradi pika trachinus vipere. Doslej niso še odkrili kakega učinkovitega sredstva proti temu zastrupljenju. Prav tako še niso odkrili nikakega uspešnega sredstva proti ugrizom, pikom in dotiku drugim strupenih rib, ki živijo v našem in v drugih morjih.«

MILAN STARC

Obisk pri pisatelju

F. S. Finžgarju

V Ljubljani, na bregu Gradaščice stoji Finžgarjev dom. Molk vlada vse naokrog, saj celò ta mala reka noče motiti tesnobe, v katero se je zavilo Trnovo. Zvonovi svete ga Janeza so odpeli žalno pesem svojemu nekdanjemu župniku, tiste poti ob reki so osamele. Dom, ki mu je bil dal zunanjo podobo veliki arhitekt Plečnik, je zaprt, oknice so zaslonjene. Pred nedavnim so odnesti iz njega velikega ustvarjavca besede.

V teh dneh smo mislili na ta dom mnogi, ki smo ga kdaj obiskali, pa tudi mnogi, ki niso prestopili njegovega praga, a so ga čutili iz romanov in povesti in iz vsega, kar nam je Finžgar bil.

Skoro pol stoletja je bilo Trnovo povezano s pisateljem Finžgarjem. Desetletja je vsak dan stopal pred oltar Janeza Krstnika. Olepšal je božji hram in mu preskrbel zvonove, da poje pesem o njihovi melodiji. Do sleherne hiše je znal župnik pri Svetem Janezu najti pot, do poslednjega srca je tipal in mu prisluškoval. Še zdaj, ko je živel v pokoju, je bil duhovnik trnovskih faranov.

Neštetokrat sem ga videl na ljubljanskih ulicah, mnogokrat slišal, ko je govoril, predaval, pridigal, videl sem ga v gledališču in na koncertih, a sem vseeno z velikim notranjim nemirom pozvonil na njegovem domu. Gospodinja me je vodila v njegovo delavno sobo.

Sedel je za mizo pred kupom knjig. Povedal sem, kdo sem in kaj bi rad. Ponudil mi je ljubeznivo stol in sem začel:

»Na univerzi sem dobil diplomsko naloge, pisati o Vaši dramatik. Mislim sem, da ne morem začeti prej, dokler Vas od blizu ne vidim in Vas povprašam o vsem, kar mi je nejasno.«

»Prekvata ovca...«

Med Stolom in Belščico me je zadela strahotna huda ura. Gora vsa v gosti megli, nad meglo svinčenosiv oblak. Iz oblaka ognjeni curki v goro, iz gore treski nazaj v oblak. Prav zares, da se je gora tresla. Točo je neslo vprek, da me je bila v obraz, me bila po rokah, da so bile vse rdeče in se je tu in tam pokazala kapljica krvi. Begal sem po planini in iskal bajto ovčarja Nejca. Prav dobro sem vedel zanjo. Drevil sem bržkone petkrat mimo nje in spet nazaj. V megli in toči je nisem mogel zagledati, dokler se nisem zaletel vanjo. Prihuljeno sem se skobacal skozi vrata, komaj za dobro ovco visoka.

S pograda se mi je zarežal ščetinasti obraz.

»Al-al te je napravilo in nakrišpalo!« je jecljal Nejc, široko zinil in vtaknil v usta zalogaj kruha, z zasko namazanega. In še, ko je hlastno žvečil, se mu je režal obraz v veselem smehu.

Prav gotovo, da bi ga bil najrajši stresel za ušesa, jaz, revež, premočen, premražen, od toče zbičan in od treskov in strel ves preplašen.

»Toliko, da me ni bilo konec,« sem mu potožil.

Nejc spet v smeh: »Je-je-je poudarjalo, poudarjalo — ha-ha-ha. Čaj no, pridenem na ogenj, da se posušiš.«

Naložil je suhljadi na ognjišče, komaj tri pedi široko, porbrskal po žerjavici in podpihal, da je takoj zaprasketalo z veselimi plamenom. »Sedaj se pogrej! — Ali si lačen? — Čakaj, lonček mleka pristavim. Zavreto mleko pogreje.«

Ko je Nejc pripravljajl kuho, sém se otresal toče, ki sem jo imel povsod: za vratom, po žepih, na klobuku. In čim bolj sem se sam sebi smilil, bolj se mi je Nejc smejal, dokler mi njegov smeh ni pregnal vse groze in sem se ob ognju spet razživel. In ko sem se napil še vročega mleka, mi ni bilo nič več mar ne viharja ne ropota toče po strehi. Le kadar je prav trdo treščilo in se je Nejc prekrizal — kar z nožem v roki — sem utihnil in se tudi pokrižal.

Ker je bil sedež na ozki klopci trd in nepripraven, sem se presedel k Nejcu na pograd. Pogledal sem k steni za hrbtom. Vsa bajta je bila namreč v breg vkopana, obložena s surovim zidom, le streha je bila lesena.

Ko sem zagledal tik pograda luknje v zidu, sem vprašal:

»Nejc, kaj pa bi bilo, če bi iz te luknje ponoči prilezla kača k tebi v vas? Jaz bi se ne upal brez skrbi spati na tem pogradu.«

Ovčar se mi je zasmejal, kakor da bi ga bil na svatovščino povabil, in razodel:

»Včeraj sem takole južinal kakor danes. Škatlo z zasko poleg sebe. Ali jo ne primaha modras iz le-te luknje in kar nad zasko, prekvati prigrajanec!«

In se je spet zasmejal, da se mu je zaletela drobtina in se je nakašljajl do solz.

Kar premikati sem se začel na sedežu in se plašno oziral po luknjah v zidu. Ko se mu je polegel kašel, sem vprašal: »In ti?«

»Nič. S temle nožem sem čavsnil po njem, da mu je odletela glava, pa sva bila zgovorjena.«

To je bil ovčar Nejc, ki ni poznal druge kletvice kot »prekvata ovco« in se ga je zaradi nje prijelo, da so ljudje rekli: Letos pase na Belščici spet »Prekvata ovca«.

Dan se je nagibal, neurje se je sicer pleglo, a lilo je in lilo, da me ni čisto nič mikalo iz bajte.

»Kar tle boš,« je razsodil Nejc, nataknil krive cokle, kova-
ne z nasekanci, ogrnil čez pleča ovčjo kožo in se ravnal iz bajte:
»Moram za družino, da mi je vihra ne vrže na Koroško. Počakaj,
kuri in se grej.«

Cokle so zapele in zaropotale po kamnih. Pogledal sem sko-
zi vrata za njim, a ga je že skrila megla.

Ni minila ura, ko se je vrnil. Otresel je klobuk, snel kožo s
pleč in jo obesil zunaj bajte pod napušč, izlil iz cokol vodo in
ves vesel prilezel skozi duri.

»A-ha-ha, moj zvončar, to ti je gospodar! Tako mi je spravil
trop v zavetje, da bi jaz bolje ne bil mogel. Jutri dobi celo pest
solí in še peto kruha povrhu. Prekvata ovca, da le more imeti
tako modrost. Boštjanov je; za božič ga misli zaklati. O, teh
kolin se ne pritaknem, rajši klepljem sok na sam sveti dan. No,
križ božji, brez skrbi sem; sedaj si pa pristaviva večerjo. Fant,
ali ješ kašo?«

»Jem.«

Nejc je prisul v lonec še pol pesti pšena. Skuhala sva, pove-
čerjala, odmolila. Nejc je imel svoj roženkranc. »Ki je za nas
z ano žlajfo udarjen bil; ki je za nas pet šlaferníc dobil; ki je
za nas žalostno mater svojo troštal...« In očenaš za očenašem:
za duše, ki se po teh gorah vicaajo; za vse, ki so po teh gorah
naglo in nepredvidno smrt storili...

Po molitvi sem poiskal v torbi — oprtnikov takrat še nismo
poznali — čutarico slivovke.

»Ali bi jo, Nejc?«

Segel je po čutarici, z rokavom si obrisal ščetinaste brke in
nastavil.

»Kakor bi bila iz masla kuhana, tako teče,« si je spet otrl
ustnice in se smejal.

»Nejc, še, še, če ti je všeč!«

In jo je potegnil, dokler je ni izpraznil.

Zunaj je bila že noč, noč brez zvezd, le burja je žvižgala čez
streho. Nejc se je razgovoril, celo jecljati je pozabil. Dokler ni
pozno legel na pograd in povabil še mene. Saj mi verjamete, da
sem rajši obsedel kar pri ognjišču in premišljal Nejčevo povest.

Trdnega gruntarja sin je bil Nejček. Edini sin — sestro Len-
ko so prikupili šele po šestih letih. In potem jih Bog ni dal več,
dasi sta si jih oba, oče in mati, želela: oče še fantov, mati dekle-
čev, da sta se časih kar sporekla: »Čemu dekleta k hiši?« je do-
kazoval oče; »ali ne veš, da se vselej, kadar se dekle rodi, kmetu
vsa hiša potrese.« — »Skopuhar,« se je branila žena, »zavoljo do-
te se jih tako bojiš in zato, ker se ti nič ne smilim. Kdo mi bo
pa kaj pomogel? Tvoji bučmani, kajpada!«

Nejček je rasel kot konoplja. Očeta se je držal kot klop: z
njim za vsako ceno vselej v hlev h konjem, h kravam, v ovčjak,
na voz in na njivo, po seno na travnik. In ko ga je preprosil, da
je šel petletni z njim v planino, se je vrnil, kakor bi mu zavdal.
Planina ga je začarala. Prestajal je cele ure na vrtu ob voglu
hleva in gledal ter gledal v planino.

»Očka, ali jih vidiš? Ovce!« In je kazal z drobnim prstom
v Stol.

»Nič niso ovce, to so skale, Nejček,« mu je oče mimogrede
popravljal zmoto. Nejček je vtaknil prst v usta, gledal in gledal
in se mu je zdelo, da se skale premikajo, da se ovce pasejo. In
je spet očetu, ko se je vračal, zatrjeval: »Očka, so, so! Jarci so!
Pasejo se.«

»Nejček, ti si sam jare neumno. No, če boš priden, pone-
seva jutri ovčarju hrano na Belščico.«

Nejček je široko zinil, oči so mu zažarele, od veselja je za-
čel poskakovati kot srborit kozliček, stekel pred ognjišče k ma-
teri in kričal: »V planino, v planino!«

»A, diplomsko nalogo o mojem dramskem
delu!« je dejal z nizkim, zvenečim glasom.
Opazoval sem ga. Njegov obraz je bil izra-
zit, lep, oči žive, čelo visoko — tisto visoko
čelo mi je bilo posebno všeč. Ni še sedel.
Naredil je korak do okna in pogledal na
Barje. Bil je visok, suh in eleganten. Nje-
gova obleka lepo urejena, zlikana, čevlji
svetli. Spomnil sem se nekoga, ki mi je
pripovedoval, kako mu je Finžgar všeč, ker
je »gospod«, dobesedno gospod in se ga ne
drži nič tiste kmečkosti, ki jo tolikrat pri-
nese marsikdo z dežele na parket. Obrnil
se je od okna in se mi približal.

»Vprašajte, kar Vas zanima in Vam bom
skušal pojasniti,« je dejal in sedel nasproti
mene.

»Kaj rajši pišete: dramo, prozo ali poe-
zijo?« sem začel.

»Dragi gospod, na to nisem nikdar mislil.
Važno je bilo tisto, kar sem želel napisati.
Potem je snov sama narekovala obliko.
Vsekakor sem začel pisateljjevatí z dram-
skim delom. Moje prvo delo je igra »Mla-
di tat«. Za tem je prišla proza, poezija in
spet drama, kot sami veste.«

»Vse Vaše štiri drame dobro poznam, kdo
jih ne bi poznal med nami! Prosvetni odri
so jih preigrali in poklicna gledališča. Po
tematiki in po formi ter izrazu so povsem
Vaše. A vendar se je razpletel v slavistič-
nem seminarju med nami pogovor o »Raz-
valini življenja«, ker je po tematiki tako
zelo podobna češki drami »Marenka«. Ne-
kateri moji kolegi so mnenja, da ste ver-
jetno »Marenko« brali in presadili češko
zgodbó na slovenska tla.«

Finžgar je z vso odkritostjo in pristrčnost-
jo dejal:

»Vidite, to mi je že nekdo nekoč omenil.
Drami sta si res začuda podobni po tema-
tiki. Vendar, če mi verjamete ali ne, jaz
nisem Marenke nikdar ne bral, ne videl
uprizorjene na odru. Zato je enostavno ni-
sem mogel kopirati. Morda je čudno, kako
in od kod ta podobnost, jaz sam si je ne

Števerjansko prosv. društvo je igralo Finž-
garjevo »Razvalino življenja«. Na sliki vsi
igravci z g. župnikom Oskarjem Simčičem
in prof. Jožetom Peterlinom

bi znal razložiti. Ponovno pa Vam rečem, da dela jaz nisem poznal pred »Razvalino«.

Nisem več silil vanj, ker sem mu verjel. Ko smo kasneje v seminarju obravnavali to zadevo, sem povedal, kaj pravi pisatelj sam o tem. Kolegov nisem mogel prepričati, nisem jim niti ugovarjal, a podzvestno sem še vedno slišal tisti resnični in prepričljivi ton Finžgarjevega glasu.

»In kaj je vodilna misel Vaših dram?« sem ga še vprašal.

»To, kar sem rekel že Izidorju Cankarju, ko sem bil še župnik v Sori: Menim, da bo samo tisti resnična last celokupnega naroda, ki bo pisal tako, da narod spozna v povesti samega sebe, spozna vrline junakov in jih vzljubi, spozna pa tudi napake, katerih brez zrcala redno ne vidi, in jih zasovraži

Naloga pisatelja ni nič drugega, kot odkriti v naravi to, mimo česar gredo drugi z odprtimi očmi in ne vidijo.«

V trenutku so vstali pred mojimi očmi Finžgarjevi junaki iz njegovih dram: Urh Lenčka, Martin, Ferjan in Tona Mejač in Boltažar, Majda in divji lovec Janez, župan mëre in francoski častnik in ded Primož.

Da, ded Primož, večni oznanjevalec sprave in ljubezni na vasi. Ded, ki hoče vreči predmet sporov v vodnjak, pri tem sam pade vanj in umre; ob njem se spravi spet sprti sosedi.

Ta ded je Finžgar sam. Ni bil samo glasnik krščanstva na prižnici, ampak tudi na gledališkem odru, v romanu in povesti.

Poslovil sem se, ker me je vsega prevzel s svojo samozavestjo. Čeprav so vsa njegova dela tako — skoro poučna — mu vendar nihče ni odrekal umetniške sile, nihče ni upal reči, da je njegova umetnost utilitarna in tendenčno katoliška. O tem sem razmišljal vso pot od njegove hiše do doma. Kakšna samozavest govori iz tega visokega človeka, kako ponosno gorenjska je njegova beseda. Zaradi te čiste in jasne umetnine je bil med prvimi izvoljen v Akademijo znanosti in umetnosti. In je to zaslužil.

Jože Peterlin

Prizor iz 1. dej. Finžgarjeve »Razvaline« v Števerjanu: kmet Sirk, Urh in Martin

»Vsega fanta boš zbegal s to planino,« se je hudovala mati na očeta in brskala z burklami po peči. »Ali nam ga boš za ovčarja zredil?«

»Dober ovčar, dober gospodar,« ji je popravljaj jezo oče.

Ponoči se je Nejček od nestrpnosti prebujal in klical očeta v strahu, da bi mu ne ušel.

»Vidiš, kaj si naredil iz fanta,« je mati tihoma oponesla očetu. »Kako je nemiren. Še božjast se ga lahko loti.«

Oče ni odgovarjal; zastavil je novo smrčo in spal.

Ob prvem petelinjem petju je oče vst. »Kar poleži,« je božal ženo Lenko. »Sam si skuham.«

Lenka je hotela kvišku, pa jo je mož Jernej rahlo potisnil nazaj, ji popravil odejo in odšel. Nejčka ni klical. Toda fant je bil pri priči iz postelje in, preden je pod ponjavo zagorelo, je bil že pri očetu. Ko je oče vsul moko za žgance, je odšel v hlev. Nejček je pa prilagal na ogenj in strašno imenitno se mu je zdelo. Nakosila sta se. Nejček je pri vsaki žlici občudoval kosilo: »Mm, mm, so dobri!« Saj jih je res prav za prav sam skuhal.

Nato sta jo mahnila proti Zavrhu. Nejček je klopotal z drobnimi coklicami za očetom. Prav nič ni zaostajal, še prehiteval ga je, da ga je oče moral pohvaliti: »Dobrega parklja si, kar nalašč za v goro.«

Potoma mu je oče razlagal sto in sto reči: ko je srnjak zalajal, ko se je sova oglasila, ko jima je veter pihal v prsi, da je to znamenje lepega vremena; ko sta šla mimo krive leske, mu je povedal, da je na njej bil modras in je pičil Durgeljčevega Anžeta, ki je brez maše šel v nedeljo brat lešnike; ko sta šla po brvi čez deroči potok, mu je velel, da ne sme nikdar v vodo gledati, ampak naravnost predse na sredo brvi, da se mu ne zvrti v glavi in ne čmokne v hudournik. Nejček je pil očetovo modrost in poslušal, da so mu stali tanki uhlji kot mlademu zajčku.

Zvečer tistega dne se je oče vrnil — brez fanta. Mati, ki ju je pričakovala na pragu, je Nejčka takoj pogrešila.

»Kje imaš fanta?«

»Ga ni,« je oče hladno odgovoril.

»Marija, pa se mu ni kaj primerilo!«

»Oj ti strašljiva revica, le kaj bi se mu primerilo! Pri Urhu sem ga pustil, v planini.«

Mati pa huda, kar se je dalo. Na jok ji je šlo od jeze in bojazni.

»Lepo ravnaš. Takega fantka puščaš tujim ljudem. In v planini! Da se kam prekucne, polomi, ubije. Če ti nisi trapast, ne vem, kdo bi bil.«

Zasukala se je na pragu in ni hotela poslušati, ko ji je Jernej razlagal, da ga je na mile reči prosil, da mu ni mogel odbiti in da je pri ovčarju Urhu kar najbolje spravljen in da se za dva dni vrne z Urhom, ko pride po sol za jarce.

Vse ni nič zaleгло. Sprta sta bila, dokler ni privriskal fant domov in ji ponudil šopka rož, ki sta jih natrgala z Urhom. Ta je za vse vedel: kje so najlepše planike, kje dehtive murke, kje zlate pogačke, rdeči sleč in Petrov ključek.

Tako je rasel Nejček v Nejca. Moči planine so ga prevzele. Ko je bil že tak, da je očetu vodil pri oranju, se je kajkrat zastrmel v planine, da je na vse pozabil in ga je moral oče zgrda spraviti k zavesti: »Zijalo, pazi na konje!« In če je bilo v vasi komu treba ponesti brašno ovčarju v planino, vsak koj po Nejca. In je bilo treba tretjiniti ali potepeniti čredniku, spet so prosili za Nejca. Mati se je upirala, češ saj ima doma delo in tudi lepo ni, da gruntarski sin za druge tretjini in pase. Oče se ni ustavljal. Bolje je, da je v planini, kakor bi se potepal z drugimi pokavci po vasi.

In zares je bil Nejc tudi doma pri delu kar imeniten. Ko mu je oče izročil plug, ko je pregledoval koso, kako jo je sklepal in kako zastavil v travo, se mu je samo od sebe smejalo in tiho je

Martin Jevnikar o Finžgarju

Prvič sem se začel posredno seznanjati s Finžgarjem v nižji gimnaziji, ko so mi prišli v roke njegovi spisi. Kakor na vse je tudi name napravil njegov roman Pod svobodnim soncem silen vtis, zato sem ga ponovno prebral. Že tedaj sem prebral vsa njegova dela in si zapisal njihovo vsebino in pomen. Prav tako sem kot dijak vedel vse njegove igre na odru.

V šesti gimnaziji sem poslal nekaj svojih črtic Finžgarju za Mladiko, ki jo je urejal. Te črtice so bile bolj čustvene kot pripovedne vsebine — take, kot jih pač zmore šestošolec. Finžgar mi je kmalu odgovoril s prijaznim pismom, v katerem je v bistvu povedal tole: »O Vaših črticah bi lahko ponovil to, kar je meni rekel Francišek Lampe, ko sem mu poslal prve prispevke za Dom in svet: 'Je, pa ni.' Študirajte življenje in zajemajte iz lastnih doživetij!«

Prvič sem osebno videl Finžgarja v sedmi gimnaziji, ko nam je prišel predavat o sebi in literarnem ustvarjanju. Občudoval sem njegovo elegantno postavo in se opajal ob njegovih izbranih, krepkih besedah. Še danes se spominjam, kako je označeval realizem: »Umetnik mora študirati življenje in ga poustvarjati. Vsako delo mora biti verjetnostno, ne sme pa se omejevati na goli opis dogodkov, ki so se res zgodili. Umetnik ima težko in odgovorno delo.«

Ko sem bil na univerzi, sem bil prvo leto Finžgarjev sosed, ko je bil v Trnovem za župnika. Hodil sem k njegovim mašam in ga opazoval, pred oltarjem. Tudi kot duhovnik — ne samo v spisih — se mi je zdel tipičen gorenjski človek. Njegov korak je bil resen, svečan, postava nekoliko upognjena, monumentalna. Taki so morali biti staroslovenski svečeniki. Na prižnici se je razvnel in s svojo svežo, preprosto besedo je znal seči poslušavcem v srce. Govoril je izbrano, realistično, pogosto je vpletal primere, da so ga vsi radi poslušali.

Po vojni so mi prišla v roke Finžgarjeva pisma, ki jih je pisal znanemu prevajavcu in prijatelju dr. Ferdinandu Koledniku. V njih veliko govori o svojih življenjskih težavah, o namenu svojega pisanja, pa tudi svojem pogledu in odnosu do sedanje slovenske stvarnosti. Ta pisma so mi potrdila, da je bil Finžgar vedno na isti črti: duhovnik in učitelj v poklicu in umetnosti, eden redkih, ki je znal držati most med kmetom in izobražencem. Bil pa je vse življenje velik *narodnjak*, že v Avstriji kakor pozneje v Jugoslaviji. Ta poteza, močno individualno kritično stališče in razne druge okoliščine so povzročile, da so mu nekateri zamerili zadržanje med zadnjo vojno. Vendar pa je bilo njegovo vedenje vedno v

hvalil Boga, da mu je dal sina, ki bo gospodar, kakor ga je za tako zemljo treba. Res je bil Nejc še vedno posebno srečen, kadar je po ves teden drvaril pod planino, kadar je prišla nanj srenjska vrsta, da je pasel konje, da je čredniku tretjinil. Sestra Lenka se je norčevala iz njega. Ta ni bila za v planino. Komaj da je vedela, kje je. Toda na polje vsa mrtva. Ni bilo srpa v srenji, ki bi jo bil prekosil, ne grabljice, ki bi jo prehitela, in tudi cep ni zlepa komu pel kot njej. In kaj šele trlica in kolovrat! Ljudje so blagrovali mater, ki jo je rodila, in hišo, kamor pride za nevesto.

Oče in mati sta si ob takih otrocih zares oddahnila. Da bi bil le oče kdaj šel po drva, po hlode v Zavrh! Kaj še. Nejc se je igral s težo. Vozaril in tovoril je vse sam za dom in tudi bajtarjem je kaj rad pomogel s konjem in vozom.

Ko pa je tako hodil v gozde, je nekega dne došel Šmonovo Marjanico, ki je tudi šla po hlode. Prisedel je na njen voz.

»Kar sama? Kje je Matevž?«

»Noga ga boli.«

»Ali boš mogla naložiti? Tisti trklji so presneti glavači.«

»No, no, kaj pa misliš? Tako se mi bodo zvalili na voz — kar sami od sebe. Znati moraš.«

»Saj ti bom pomagal.«

»Čeprav ne,« se mu je prevzetno zahvalila.

»Ti bom pa svetil in poslušal, kako jim boš žvižgala na oplene.«

»Je kazno, da boš tako grd.«

»Če se ti ponujam, me ne maraš, če te ubogam, me grdiš.«

»O, Nejc, ti si pravi!« ga je predirno pogledala s sinjimi očmi. »Hi, Fuksa!«

»Vaša Fuksa celo našo Muro poseka, takšno grivo ima! Komat je tudi čisto nov; kobili se na belo grivo posebno poda, ker je z rdečim podložen. Menda so ga nalašč zate naredili. Da se bolj postaviš.«

»Ho, če se nimam s čim drugim postaviti, naj kar obsedim.« Spet ga je pogledala, da je Nejc kar zagomazelo pri srcu in se je nevede prijel za ročico.

»Je-ha! Počakaj, Fuksa,« je velela Marjanica in skočila z voza. »Tu je že preveč klanca, da bi naju vozila.«

Tudi Nejc je skočil z voza. Prijela sta se vsak za ročico in šla ob vozu. Nejc ni bil fant, ki bi mu bil jezik prirasel, toda ob Marjanici je bil neroden, da ga je bilo sram.

Prišla sta do hlodov — čisto blizu skupaj so bili Šmonovi in Jernejevi. Ko sta vrgla konjem zobjanje, sta pripravila voze. »Dajva najprej tvoje, Marjanica. Bolj tršati so.«

Ko je Nejc videl, kako je dekle zasadila cepin v hlod, ga pritegnila, da ji je rdečica podplula vse lice, je kar obstal. In ko je pripravljala rkelu, da po njem zavali hlod na voz, je Nejc zgrabil hlod pri koncu, ga dvignil in treščil na voz, da je vse zapokalo. Postaviti se je hotel pred njo.

»Nehaj, saj mi boš voz strl!« ga je ozmerjala Marjanica; Nejc je pa v njenem smehu in njenih očeh dobro videl, kako ji je všeč.

Ko sta naložila, sta napojila konje, sedla in še sama zagriznila. Nejc bi za samo velikonočno kosilo ne bil dal te skromne južine, ko je sedel tik Marjanice.

Nato sta zasadila vsak svoj cepin v hlod vrh voza in odpejlala. Vozila sta prav do doma drug za drugim. Seveda Marjanica z rdeče obrobljenim komatom spredaj.

In sta vozarila še in še, dokler niso skladi hlodov skopneli. Nejc bi si bil želel te kope hlodov visoke do vrha Stola. Menda Marjanica tudi.

Pri zadnji vožnji sta si zelo želela snega, majčkeno je že nalletavalo, da bi šla s sanmi više, gor v sredo Stola.

»Prekvata reč, to je vožnja, Marjanica,« je počil Nejc z bičem. »Kar pokadi se in smo na dnu!«

skladu z njegovim poklicem in dostojanstvom.

A vzemimo nekaj odlomkov iz njegovih pisem Koledniku, iz katerih bomo najlepše spoznali njegovo povojno mišljenje:

Odlomki

iz Finžgarjevih

pisem

9. IX. 1957: Najprej se Vam zahvaljujem za poslano mi Postne podobno. 3×2 sem dobil. Pa vse kar zbeže od mene. Zares jih silno radi bero. Takega tiska sedaj kar ni več tu! O tempora, o mores! Svet se giblje in ziblje po svoje — po novem. Mi stari smo dognali, v novo ozračje ne spadamo več... Mohorjani pa bodo (Makalonce) veseli — če je ne bo 7 novih odbornikov ex genere KP odklonilo. Moj zadnji spis (23 folio tipkanih strani) so mi odklonili (po 62 letih prvi spis s tako usodo!!!). Novi časi!

Zdravnik mi je napovedal: Ne bo dolgo. Vaše oči so zelo omagane. Prav tako je s sluhom. Eno uho po bombi uničeno, drugo je pa ohranilo sluha še 15%. Prestreljena noga mi brani nad pol ure hoje ob lepem vremenu.

2. II. 1958: Komunizem je tako pretkana svetovna organizacija, da je ne bomo prekosili. Pa pustimo vse to. Čas prinese, čas tudi odnese, ko tako veli skupna usoda.

To (Kolednikovo prevajanje) je zares drugačno narodno delo, kakor ga sedaj radi prakticirajo: Dajte nam denar (država!) in hajdimo po svetu, po vsem globusu. Koliko so ti silni milijoni doslej narodu koristili ne vem, a svoje si pa tudi mislim.

12. III. 1958: Sicer je pa pri nas sedaj lepa navada, da o mojih knjigah molče. Po potovanje je omenil le Radió — listi pa vsi molče o tem. Saj jih razumete. Brez reklame pa jih ljudstvo bere in kupuje.

21. III. 1958: To zavest imam, da so vsi spisi vendarle krščanski in da nisem tega prepričanja nikjer v spisih skrival. Tudi v Svobočnem soncu ne. Oj, pisateljstvo je odgovorna naloga. Samo to je zame kritika, da moje delo vsi navadni verni ljudje nenehno iščejo in ga bero. Tudi to je zame potrdilo, da sem po prepričanju odkrito pisal.

11. IV. 1958: Ko bi bil jaz drugačnega poklica, bi gotovo skusili oblastniki nekaj žrtvovati za tisk mojih knjig. A tako bo težko kaj. Kot veriga drže vse v rokah in kljub majhnemu številu visok odstotek ka tolikov (po zadnjem štetju nas je še 87%) nima nič govoriti. No, kaj hočemo.

A snega dolgo ni hotelo biti. Nejcu pa dolg čas. Zato ga je vsaka pot zanesla mimo Šmonovih in kar bal se je, da bi se bratova noga prehitro pozdravila.

»Le pestuj nogo, da se ti ne povrne,« je učil brata. »Bova že z Marjanico potegnili tiste repe izpod Stola. Kajne, Marjanica?«

»Seveda jih bova,« se mu je smejala, da so se ji ob ognjiščnem ognju blestele zobje in ji žarele oči.

Ko sta se Šmonka in Jernejka dobili, sta si kar povedali: Naš in vaša sta venomer skupaj.

In obe sta rekli, da je kar prav tako in da bo za obe hiši kakor nalašč, če se vzameta.

Materinske oči so več-videle kakor oba mlada skupaj. Nejc ni še nikoli fantoval, o Marjanici pa so trdili fantje, ki so tako voglarili okrog hiše, da se ji vidi previsoko na tla — prevzetnici.

Tisto leto je sneg odlašal in odlašal.

Zelen božič so imeli. Nejc je jezno pogledoval v Stol in težko čakal snega. Šele o Kraljih se je do dobrega zmračilo, zemlja je bila zmrzla, drobno se je začelo usipati izpod neba, dokler se ni strnilo v gost metež.

Nejc si je mel roke od veselja in jo naglo potegnil k Šmonovim, kakor bi tam ne vedeli, da gre sneg. In razlagal je Marjanici, kakor bi bil kdo ve kako star vozar, kako bo šlo na rtičih čez Kapišče, mimo Mrzlega studenca, čez Knežo in od tam kar ob Njivicah v dolino. Nič po poti. Tako v živo se je razbesedil, da mu je čedra sproti ugašala in mu je Marjanica obetala, da mora prinesiti naročaj trsak, ko jih je za ta tobak toliko že posmodil.

Tri dni je padalo, nato se je zvedrilo. Vsi, ki so imeli drva in les pod Stolum, so napregli. Seveda Nejc in Marjanica tudi. Prvi dan, ko ni bilo še potirano, so konje menjavali, da ni gazil na celo samo prvi. Drugi dan je bila pot že kar za veselje.

Nejc je Marjanico učil. Zakaj po takem res še ni vozila. Vse ji je povedal: kako nabij hlode, kako prikleni še enega zad, kako pripravi zaverilnike pod krivine, kdaj lahko sede na voz in kje ne sme.

Naložila sta in odpeljala. Dekle je cvetelo v soncu in hladu, ki je rezal v lica. Nejc bi jo bil najrajši utrgal in dejal za klobuk, taka roža se mu je zdela. Seveda sta srečno in srečna pripeljala domov.

Vtem ko sta že tretjič šla v planino po les, sta gospodarja Jernejec in Jernejka snovala nekaj posebnega.

»Lej, ljuba moja, ali veš, kaj bom naredil?«

»No, kaj?«

»Nejcu bom izročil.«

»Prezgodaj,« se je začudila mati.

»Nič prezgodaj. Viš, kako sem ves trhel. Ne bom dolgo, kar čutim.«

Žena si je obrisala oči, oba sta pomolčala.

»Nejc je kar dober, da prevzame. Bolje pa je, da mu še nekaj časa kaj svetujem, kakor bi kar zviška padel v gospodarstvo.«

»Kakor veš,« je tiho rekla žena. »Samo, kako pa bo, če se koj oženi. Saj veš, za Šmonovo ga je sam ogenj.«

»Kakor in kadar hoče. Boljše mu ne moreva zaželeti. Zato sem tako sklenil: jutri imam opravke v Radovljici. S fantom se potegneva dol in mu izročim. Za naju bom že poskrbel, ne boj se.«

Ko so zvečer Nejcu povedali, kam in zakaj pojmeta z očetom v Radovljico, se je upiral in branil ves nemiren: »Počakajte, saj se ne mudi tolikanj, da vsaj še ta drva potegnem s planine; ko je taka pot. Ne bo dolgo.«

»A drva ti ne uidejo,« je menil oče in mati je dodala: »Snega bo še tudi dovolj. Zima nikoli ne prizanese.«

Nejc se je še branil, dokler ni strahoma omenil Marjanice, češ kar sama bo vozila.

»Sama? Beži, beži! Saj je vsa vas v Stolu. Ne bo je lisica pojedla!«

Nejc je spoznal, da je vsak upor odveč. Vdal se je. Po večerji se je pa neopažen izmuznil in skočil k Šmonovim. Moral je povedati, da pelje očeta v Radovljico in da ne more po drva.

Marjanica ga je spremila na prag. Tam jo je Nejc potegnil za rokav, da je stopila za njim. Nagnil se je do ušes in ji poše-petal:

»Veš, zakaj greva z očetom v mesto? Izročijo mi!« Čutil je, da je Marjanica vsa vztrepetala; on pa jo je trdo stisnil za roko, se nagnil k njej in jo poljubil — prvič v življenju. Nato je zbe-žal domov in v hlev, si žvižgal in pel, da sta še konja začela hr-zati in kopati s kopiti.

Oče in sin sta se vračala šele na noč domov. Oba sta bila kar židane volje. Nejc je potoma sklenil, da bo kar tak, praznje oble-čen, šinil za hip k Marjanici in vsem povedal: Sedaj sem pa go-spodar.

Ko sta privozila do vasi, sta opazila, da okrog Šmonovih ho-dijo ljudje z lučmi.

»Kako živinče jim je napadlo,« je sodil oče. Nejc ni odgovoril. Stisnilo ga je za srce, da je švrknil po kobili in pogнал v dir. Pr-vi ju je srečal grobar.

»Hoj — stojta! Nesreča, da vsa vas joka! — Marjanica se je ubila. Šmonova.«

Nejc je postal trd od groze. Vrgel je vajete očetu, planil s sank in drvel k Šmonovim. Niso ga pustili v hišo. Žene so mrtvo preoblačile in umivale. Nejc je bil bleđ kot zid, tresel se je, da se je moral prijeti za bangarje, sicer bi bil omahnil. Matevž je prišel ob palci iz čumnate, objel Nejca in zajokal:

»Da bi bil ti zraven, nikoli bi ne bilo tega.«

In vozarji, ki so mrtvo pripeljali, so povedali:

»Na klanecu vrh Kneže je prepozno skusila podtakniti zaveril-nike. Sani so kobilu že premagale in jo pahnile. Marjanica je pla-nila na hlode — in kar pokadilo se je za vozom. „Bog in sveti križ božji,“ smo vsi hkrati vzdihnili, tako smo se ustrašili. Pustili smo konje in tekli za njo. Na, pri tisti skali, saj veš, sani razbite, ko-bila vznak v grmovju, Marjanica v snegu vsa v krvi. Ob skalo jo je vrglo in se je ubila.«

Nejc je iskal sape, hlupal je in zbežal, zbežal domov in doma začel jokati, da ga ni bilo moč utolažiti. Z glavo je bil ob steno in govoril in govoril: jaz sem jo ubil, jaz, jaz — ko je šla brez mene ... Oče in mati sta ga vso noč stražila v strahu, da se mu zmede in si še sam kaj naredi. Vse besede tolažbe so bile zaman. Ves čas, ko je ležala na mrtvaškem odru, se ni dotaknil ne jedi ne pijače. Gledal je predse, molčal, pa spet začel prejokovati ves obupan ure in ure. In ko so jo odnesli in pokopali, je spoznal, da mu je grob zasul vse: grunt in veselje in življenje, vse. Umolknil je, se pogreznil sam vase, delal kot stroj in bil najrajši v hlevu pri ovcah, ki jim je edinim razkladal, kako je nesrečen, odkar je ni več.

Pomlad je prišla. Srenjski župan je velel v srenjo, da si iz-berejo ovčarja. Nejc, gospodar, je seveda tudi prišel. Ko so re-šetali in rešetali, koga bi udinjali, se je ponudil Nejc.

Vsi so ostrmeli. Župan sam je vprašal: »Ali se ti meša? Go-spodar si.« Nejc pa ni odlegel. Možje srenjani so se spogledovali, dokler ni župan odločil: »Teden dni je pogodba odprta. Za obe plati. Danes teden pa je spet srenja. Pojdimo!«

Ves teden in po vsej fari se je govorilo samo o Nejcu. Oče ga je pregovarjal, mati je prejokovala cele dni — Nejc je gonil svo-jo: »Nočem grunta. Lenčkin naj bo, meni pa kot.«

Nazadnje je oče odnehal in skušal potolažiti mater, češ naj gre za eno leto, da preboli. Bomo že kako.

29. III. 1959: *Ali se bo kat. tisk kar skrčil na ničlo? O tem se večkrat menimo; ni so-trudnikov. Stari smo dognali, novega kat. orientiranega naraščaja za pisanje pa kar nič ni. Po svetu plovejo novi valovi, ki na-raščajo. Mnogi za kruhek, mnogi pa kar zares.*

Ti odlomki in vse Finžgarjevo delo priča-jo, da je bil Finžgar zavestno katoliški pi-satelj, da mu moramo biti za njegovo delo hvaležni in da moramo biti katoličani nanj ponosni. In samo v ta namen mu poklanjam ta skromni šopek spominov.

Martin Jevnikar

Knjižice

V zadnjem času smo dobili kar troje drobnih a dragocenih knjižic. Prva knjižica: Leon XIII., Pij XI. in Janez XXIII. nam govori o socialnem nauku Cerkve. Troje pomembnih socialnih okrožnic: *Rerum no-varum*, *Quadragesimo anno* in *Mater et Magistra* nam razlaga, kako Cerkev pojmu-je socialni nauk. Pomembna je zlasti okrož-nica Mati in Učiteljica papeža Janeza XXIII. V nekaterih ozirih je ta okrožnica posegla kar v praktično življenje, v obrambo kme-tov, poljedelskih delavcev, naj bogati naro-di pomagajo revnim, v gospodarskem, dru-žbenem in kulturnem napredku. Vsi ljudje so kolektivno odgovorni za svoje brate, ki še trpe pomanjkanje. Kako je odjeknila ta okrožnica v svetu, vidimo iz nešteti izjav in pisem uglednih osebnosti, sociologov in tudi nekataloških državnikov. Katoliška Cer-kev je s tem dokumentom ponovno doka-zala, kako je povezana s človekovim življe-njem tudi v tvarnem svetu.

Drugi dve knjižici: *KDO NAM BO POVE-DAL RESNICO* in pa *DA BOŠ VEDELA* pa sta namenjeni doraščajočim fantom in de-kletom. Kaj naj o teh dveh knjižicah reče-mo? Vendar enkrat odkrita beseda, ki pre-prosto, a dosledno poučuje. »Kdo mi bo povedal resnico? Resnico o življenju, o po-sredovanju življenja, o ljubezni, zakonu, dekletih, fantih, čistosti. Nič novega, bo kdo dejal. Pa imaš, oče in mati, toliko pomislov, ko stoji pred teboj sin ali hči in hoče odgovora. Sedaj je odgovor tukaj. Preprosto, a resnično, odet v ljubezen, da tvoj ugled očeta in matere ne bo prav nič padel, nasprotno bo še večji. Knjižica ne govori o štokljah, zelju, prepadih, odko-der bi naj cigani ali ne vem kdo, prinašali malčke v družino. S takimi odgovori se vse preveč govori in odgovarja. Otroci ima-jo pravico vedeti, od kod so, kam so namc-njeni. Sedaj je odgovor tukaj. Ceneni in dragocen odgovor. Knjižici, dasi preprosti in poceni, bosta zadovoljivo darilo marsi-kateremu fantu in dekletu.

Maks Šah

Marjetice na travniku so najlepši poljski šopek

Nejc je bil pri drugem srenjskem zboru sprejet in najet za ovčarja na Belščici. Očetovo upanje ni obrodilo. Mož je legel v grob, Nejc je bil ovčar, gruntarica pa sestra Lenčka.

Šele lani sem se domislil, da zapišem to povest o ovčarju — »Prekvati ovci«. Nekega večera sem se zamudil v naših gorah. Trda tema je bila, ko sem jo kresal proti domu. Ves zamišljen sem hodil prav zlagoma. Kar se mi vrhu poraslega hribca posveti izza grma ogenj. Ustrašil sem se in obstal. »Kdo je?« sem zaklical. — Vse tiho. — Ogenj je previdno plapolal, čisto tiho, z višnjevimi žarom. Groza me je hotela popasti. Tipal sem po nožu in se oprezno bližal. »Kdo je?« viknem že dosti blizu. Tiho, vse tiho. Le rahel veter je potegnil, ogenj je zanihal in spet še bolj živo zagorel. Dobro dolgo sem stal in prisluškoval, dokler si nisem zbral vsega poguma in šel oprezno naravnost proti ognju.

Štor, trhel štor se je svetil tako čudovito, da kaj takega nisem še videl. Odkrhnal sem mu dobršen kos in gorel mi je v roki in svetil kot luč, da sem videl stezo pred seboj. Ko se ozrem, pa je žar osvetlil nagnjeno znamenje, na katerem je bila od dežja in sonca zelo izprana slika: Razklano drevo, strela iz neba, pod njo nekdo sredi ovac.

»Nejc!« sem skoraj vzkliknil, posvetil s trhlo lučjo do podo-be, snel klobuk in molil.

Nato sem sedel pod revno znamenje. Spomnil sem se vsega. Tu je Nejca ubila strela sredi ovca. Pet jih je ležalo na njem, on pa je imel dvignjeno roko in palec na čelu — za križ pripravljen.

Zvezde so trepetale, potok v strugi je pel, Nejcu ovčarju pa je planina žgala večno luč.

„Ne bodo več same...“

Vlada je končno sprejela sklep, da se tudi nameščenke lahko poroče, ne da bi se jim bilo treba bati, da bodo zaradi tega odpuščene iz službe. Pogoji o prepovedi poroke, ki so bili morda vključeni v delavne pogodbe, so sedaj nični. O tem vladnem predlogu se mora sedaj izreči še Državni svet za gospodarstvo in delo, ki mora dati tehnično in pravno mnenje. Zadnjo besedo pa bo imel parlament. Zanima pa nas, da bi vsaj približno vedeli, koliko ženskega sveta bo zadel ta blagodejni ukrep, ki bo odstranil diskriminacijo, ki je očitno kratila osnovno pravico vsake osebe, da si sme ustanoviti družino, ne da bi zaradi tega tvegala ali celo izgubil pravico do dela.

Danes se tudi pri nas ženske vedno bolj vključujejo v delo. Hočejo delati, čestokrat so k delu izven doma prisiljene, a vedno pa še sanjajo, da bi bile doma. V tem se naš ženski svet še globoko razlikuje od svojih sovrstnic v drugih, na pr. v anglosaksonskih državah, ali pa v Ameriki.

Prednostna vrlina našega ženskega sveta je še vedno v tem, da znajo biti delavke, a pri tem še vedno ohranjajo nagnjenje za družino in dom.

Po podatkih Osrednjega statističnega urada je danes v Italiji zaposlenih 5,5 milijona žensk. Razmer-

je med moškimi in ženskimi nameščenci gre vedno bolj v prid ženskemu svetu. Tako stojimo pred vprašanjem feminizacije v pogledu zaposlenosti kakor tudi v številu prebivavstva.

Od pet in pol milijona nameščenk jih je v industriji 1,274.000, drugod pa 671.000. Ostale pa so v prostih poklicih, delajo na svoje ali z drugimi sorodniki in ne potrebujejo zakonske zaščite v tej zadevi. Prav tako moramo odšteti poljedelske delavke, katerim prav tako ne grozi odpust z dela, če se poroče.

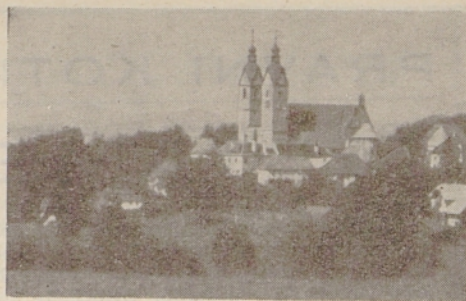
Od 1,945.000 jih je največji odstotek izpod 30 let starosti in te so najbolj zainteresirane na poroki.

Tako smemo reči, da je približno milijon nameščenk, ki se bodo lahko okoristile s tem zakonskim ukrepom in ne bodo več primorane ostati same...

MAKS SAH

ZGODOVINSKI POMEN **KMETA** V NAŠI PRETEKLOSTI

Gospa Sveta

Kmet je odigral v slovenski zgodovini zelo pomembno vlogo. Lahko rečemo, da je velik del naše preteklosti povezan z njim in da se moramo slovenskemu kmetu in kmečki ženi zahvaliti, da sta nam ohranila zemljo, našo besedo in pesem.

Zato nam je tako težko, če kje vidimo, da nam gruda umira, da je zemlja zapuščena, da jo je kmet zapustil in odšel v tovarno. Morda je res dobil lažje delo, a je postal bolj odvisen, bolj suženj strojev in priganjačev. Nič več ni gospodar na svojem kot je bil.

Vem, da ta problem ni tako enostaven in ga ni mogoče rešiti z nekaj besedami. Poglobiti se moramo vanj in vse storiti, da bo slovenski kmet lažje in bolje živel in da bo še ostal na svoji zemlji. Tudi če je morda prijel že za kakšno drugo delo, naj se vsaj po tistem delu vrača k svoji zemlji in jo obdeluje toliko, kolikor more. Le zapusti naj je ne! Le prodaja naj je ne! Morda si bo na stara leta želel prav na njej preživeti večer svojega življenja.

Problem ne razjeda samo nas, ampak tudi druge. Tudi naše koroške Slovence. In prav oni v svojem Tedniku govorijo o slovenskem kmetu takole:

Dobro uro hoda iz Celovca proti severu stoji vas Krnski grad. Tam so še sledovi starodavnega gradu koroških vojvod. Na ravninci poleg cerkve je stal na pol v zemlji gornji del rimskega stebra, po ljudskem izročilu imenovan knežji kamen. Danes stoji ta kamen v mestnem muzeju.

Na dan ustoličenja vojvode je sedel na ta kamen kmet-svobodnjak. Obdajale so ga neštete množice ljudstva, pričakujoč novega vojvode. Ta se je približal knežje oblečen s sijajnim spremstvom. Preden je prišel h kamnu, si je nadel kmečko nošo:

Tržaška mladina ob vojvodskem stolu na
Gospodovskem polju

suknjo, hlače in plašč iz sivega sukna, trde kmečke čevlje in siv klobuk. V levo roko je vzel palico, z desno pa je vodil na vrvi lisastega vola in lisasto kobilo, ki se nista bila za vprego. Ko je kmet zagledal bližajočega se vojvodo, je zaklical slovensko: »Kdo je tisti, ki se tamkaj približuje?« Ljudstvo mu odgovori: »Deželni knez je.« Kmet vpraša dalje: »Ali je pravičen sodnik? Ali mu je mar blagor domovine? Je li svobodnega stanu? Je li častivec in varuh prave vere?« — »Je in bode vedno!« mu odgovori ljudstvo. Zopet povzame kmet: »Pa s kakšno pravico me more pregnati s tega sedeža?« Ljudstvo mu odgovori: »Odkupil ti ga bo s šestdesetimi vinarji, z lisastima živalma in z obleko, ki jo ima, in tvojo hišo bo oprostil davkov.« Nato je kmet kneza lahko udaril na lice, vzel vola in kobilo in se umaknil s kamna. Knez se je usedel nanj, mahnil z mečem proti vsem štirim stranem sveta in je obljubil, da bo ljudstvu pravičen sodnik. Potem je še izpil iz kmečkega klobuka požirek vode v znamenje treznosti in zadovoljnosti s tem, kar mu daje domača zemlja.

Tako poročajo kronisti tedanje dobe Otokar Štajerski, Janez Vetrinjski, Enej Silvij in kronika Schwabenspiegel. Vsi poudarjajo samo slovenski govor kmeta-svobodnjaka, omenjajo slovenske kneze Boruta in Gorazda in naglašajo slovenski značaj dežele in ljudstva. Zadnji ustoličeni knez je Habsburžan Ernst Železni leta 1414. Od tedaj pa je knežji kamen prazen.

Prazni knežji kamen pa je hkrati simbol zgodovine kmetijstva vobče. Skozi stoletja se stopnjuje omalovaževanje kmeta in kmetijstva do danes, ko postaja kmet s svojo pravico do primerne obstoja nadležna zadrega držav in meddržavnih ustanov. Poleg manj ali bolj izdatne javne pomoči ostaja zanj le še dobršen del pomilovanja.

Knežji kamen je stal pod milim nebom in v nikaki knežji dvorani. V celovškem muzeju je zanj prostora samo v vhodni veži. Tako je kmetijstvo konec konca v objemu naravnih sil, v svetu dognanih in neodgnanih skrivnosti zemlje in v odvisnosti od blagoslova z neba. Kmet je gospodar, ki se ne da meriti z navadnimi merili in številkami o donosnosti in storilnosti. Kmečki stan je zibelka ostalih gospodarskih in socialnih stanov. Kmečki stan edini vsebuje celega človeka: gospodarja, očeta, Slovenca, državljana, kristjana. Ta kmetova univerzalnost jamči za to, da tudi stoletje industrializacije ne bo moglo izbrisati gospodarske sledi njegovega dela in truda. Obstajal bo kmet dotlej, dokler bodo ljudstva molila: Daj nam danes naš vsakdanji kruh! Gospodova molitev pa ne bo nikdar utihnila na svetu!

PRAVNI KOTIČEK TESTAMENT

Zgodi se, da so družine, ki so bile nekoč složne in soglasne v vsem. Oče, gospodar velikega posestva, pa je bil še razmeroma mlad, ko je usoda hotela, da je legel na smrtno posteljo. Otroci, že vsi polnoletni, so se z veliko žalostjo v srcu zgrnili okrog bolnega očeta. Pa je nekega dne oče zaprosil za duhovnika ter za papir in pero. Takrat pa otroci pokonci! »Testament in duhovnik sta za zadnjo uro, oče! Ti pa boš kmalu zdrav! Zdravnik nam je zagotovil!« No, in oče, ki ni bil sicer v življenju bogsigavedi kako pobožen, se je dal prepričati. Že čez nekaj dni pa je umrl brez duhovnika in brez — testamenta. Posledica tega je bila, da je bil čez mesec dni v tako složni družini prepir na dnevnem redu. In sodnija je s svojim sklepom prizadejala družini dokončen razkol. Pravde in prepiri so prej enotno družino uničili. In potem se petero bratov in sester ne pogleda in ne pozdravi. In od očetove smrti je minilo že pet let.

Koliko takih razprtij in to večkrat je brez potrebe v naših družinah. Koliko joka, koliko sovraštva, koliko neprespanih noči! Veliko pisateljev je poglobilo te prepire zaradi dediščine. Iz svetovne književnosti je morda najbolj znan Reymontov roman: Kmetje. Bilo bi pa zgrešeno misliti, da takih preprirov danes ni več, ali pa da so še samo med kmeti. Sodnija ima še danes dnevno opraditi s spori glede dediščine. In vzrok teh sporov je skoraj vedno pomanjkanje testamenta.

Zakaj tako neradi ljudje izrazijo zadnjo voljo, oziroma je sploh ne izrazijo, kljub temu, da vedo, da se bo po njihovi smrti raznel prepir? Največkrat je temu vzrok bojazen pred smrtjo in prepričanje, da se mora testament napraviti le ob zadnji uri, kar pa je seveda zelo zmotno mišljenje. Res da stopi testament v veljavo šele po smrti, a prav tako je res, da se testament lahko napravi takoj ob izpolnitvi enaindvajsetega leta; treba je le biti lastnik kakšnega premoženja ali pa kakšne reči. Pri nas je pa ukoreninjeno prepričanje, da se testament dela le na smrtni postelji, ko je človek z eno nogo že na onem svetu, pa čeprav človek že ni več tako pri polni zavesti, kot bi moral biti! Kaj pa, če umremo nenadne smrti (kar ni dandanes nobena redkost), kaj pa potem? Potem pa nastopijo seveda prepiri in tožbe! Če hočemo torej te grde posledice odpraviti, ne mislimo na testament le na smrtni postelji! In pomislimo tudi na to, da testament že več kot 2.000 let na najbolj enostaven način varuje družine sporov glede dediščine.

Včasih pa ne napiše lastnik oporoke tudi zaradi tega, ker je ne zna napisati. Ne ve, v kakšni obliki in kako naj jo napiše. Lahko je to neznanje razumeti, težje pa ga je opravičiti, saj je pisanje testamenta izredno lahka stvar. Da pa bo našim bralcem stvar čimbolj jasna, si bomo v tej in v prihodnji številki približe ogledali oporoke kot tako.

Najprej: kaj je sploh oporoکا?

Oporoka ali testament je dejanje ali naredba, s katero nekdo po zakonitih predpisih razpolaga s svojim premoženjem po svoji smrti, in to v korist ene ali več oseb. V definiciji oporoke je obseženih pet bistvenih določb:

1. oporoکا je edina naredba, s katero lahko lastnik razpolaga s svojim premoženjem za čas po smrti;
2. oporoکا mora biti pismeno in slovesno dejanje;
3. oporoکا je prostovoljno, preklicno in enostransko dejanje;
4. pri oporoki lastnik lahko razpolaga z vsem svojim premoženjem ali pa le z deli premoženja;

Petrčkove grdobiје

Hodil je vedno bos, odkar je prva kuščarica pomolila svoj rep na sonce pa do pozne jeseni, ko je izginila vsa laznina in so se le tu pa tam spreletavali redki ptiči prezebavčki. Dlani se je držala plast umazanije in hrapavosti. Njegove kratke hlačke, podedovane po številnih bratih ali kdove kom, so se ga držale celo poletje in so se dišale po gmajni, po senu in po zemlji in le ko se je mami posrečilo, da ga je dosegla s palico, so se malo izprašile in izgubile malo tistega vonja.

Ta dečko s črnim, zagorelim obrazom je gledal v svet in opazoval vse okoli sebe s svojimi črnimi očmi. Majhna ušesa so se kot zajčkova, ki pazno strižejo v vetru, nenehno napenjala, da bi ujela vse govorce, ki so mu bile še morda prikrite.

Rad je pripovedoval o svojih podvigih. Povzdigoval se je v nepremagljivega junaka.

Tisto o polenti je sam pravil.

S Tonijem sta si umislila, da bi kuhala cmoke na paši. Toni je obljubil vžigalice, lonec in moko, Peterček pa je moral prinesiti jajca in maslo, prav zadnje maslo, ki je še ostalo mami. Skrbno je vse skril v torbico in jo držal za hrbtom, da bi mama kaj ne opazila.

Šel je na gmajno, žvižgal je kot bi hotel priklicati vse vrage in ni mislil na nič. Pač! Na Tonija je mislil in na izvrstne cmoke, ki si jih bosta skuhala sama.

Toni ga je že čakal, že davno je zakuril ogenj. Oba sta bila kar se da neučakana in brž sta začela gnesti testo. Voda je vrela in vse je potekalo v najlepšem redu. Kar naenkrat pa je Toni opazil, da sta se bodli v grmovju blizu Andrejčkove ograde Lizka, ki bi morala imeti tiste dni telička in Tonijeva Belka, ki je podobna podivjanemu vragu.

Oba sta skočila na noge. Kričala sta kot obsedena. Ko sta ju spravila narazen, je bila prva njuna skrb spet kosilo. Saj sta bila dovolj neumna, da sta šla oba mirit Lizko in Belko. Zadostoval bi bil eden. Ali spomnila sta se, kako sta jih dobila tistikrat, ko je poginila Tonijeva Sivka in sta drug na drugega zvrčala krivdo. Peterček je trdil, da ni bil nič kriv, a jih je vseeno dobil. Mama je rekla: »Sedaj, ko te imam v pesteh, te namlatim za vse tiste krate, ko si mi zbežal. Mi vsaj ne bodo rekli, da ti dajem po tuho.«

A kosilo... Tista priliznjena koza, ki se je potem zadušila na vrvi, se je že prej ves čas vrtela okoli ognja. Gotovo ji je kosilo prijetno dišalo. Ko sta se pa fanta oddaljila, si je morda v svoji kozji pameti mislila: »Bom pa malo pokusila. Saj ta razbojnika mi tako ne privoščita ničesar, razen udarcev.«

Približala je gobec loncu in stegnila jezik. Speklo jo je in ogenj ji je osmodil kosmato kožo. Poskočila je kot ponorela in brcnila lonec ter pohodila še tisto, kar je bilo pripravljeno za kosilo. Mislila

je, da se s tem, da brca, reši bolečin, a se je ob tem še bolj opekla. Potem je izginila v grmovju.

In tako ni ostalo drugega, kot prazno pogorišče. Še huje! Morala sta gasiti, ker se je vnela trava in še Tonijev jopič, ki ga je vzel svojemu starejšemu bratu.

Toliko nesreč se je zgrnilo na oba fanta. Osmojena koza, osmojen jopič, trava... Čepela sta tam kot dva kupčka nesreče in mislila na vse žalostne stvari, ki se dogajajo na svetu.

Potem pa je iz bližnjega grmičevja zletel božji petelinček in ju zmotil. Skočila sta na noge, da iztakneta njegovo gnezdo. Bog ve, do kdaj bi iskala, da se ni iz precejšnje bližine oglasil Ančkin klic: Petrčeeek, Petrčeeek!

Ančka ju je izdala. Toda vsakdo, ki izda kar vidi ali sliši na paši, je kaznovan. Ker ju je izdala, jih je dobila s koprivami po nogah in še lepo molčati je morala, sicer bi ne smela več v njuno družbo. Kdor izdaja, naj bo sam! Tako je bilo pravilo.

In še rekla je tedaj, da se zvečer gotovo ne bo sta prikazala domov. Pa sta se le prikazala.

Ko je Petrček od daleč zapazil mamo z dolgo šibo v roki, se je odločil, da ostane v primerni razdalji.

»Vse vem,« je kričala vsa rdeča. »Dobil jih boš tudi za tvojo današnjo laž. Moje maslo, zadnje maslo, ki sem ga hranila že toliko časa za največjo silo. In ogenj na gmajni! Moj Bog, lahko bi bil zapalil gmajno!«

Tako je kričala, Petrček je molčal in se držal daleč od nje. Ko je spoznala, da ga ne bo dobila, je zagrozila: »Polente ne boš jedel nocoj!«

Polenta! Sline so se mu pocedile ob tej besedi. Vedno mu je zelo ugajala in tisti večer je bil pošteno lačen.

Stemnilo se je in Petrček je oprezal okoli hiše. Vedel je, kako in kdaj bo opeharil mamo. Morala je v hlev, da pomolze krave. Očeta še ni bilo domov in skoraj vedno je pomolzla pred večerjo. Za njo so šli Petrčkovi bratje in sestre. V hlevu je imel vsak svoje delo: Eden je moral nastlati živini, drugi paziti na telička, tretji je pomagal molzti. Petrček je bil tisti dan prost.

Ko je bil Petrček gotov, da ni nikogar v hiši, se je splazil notri. Kmalu je bil pri polenti. Na vrhu se je že naredila trda skorja. Z vilicami je vrtal pod skorjo in skrbno pazil, da se streha ne podrla. Vso je pojedel. Pustil je le tisto malo, kar je bilo neobhodno potrebno, da se je skorja bočila v košatem roku.

Rad bi se bil skril za vrata, da bi bil osebno priča zabavnemu prizoru. Ali tisti dan jih je že preveč nakuhal, da bi si predrznil to napraviti. Skočil je po stopnicah in se hitro skril pod posteljo.

Predstavljal si je mamo, kako bo svečano prijel nož v roke in rekla: »Sedaj v božjem imenu razrežem polento.« In nož bo upognil suho skorjo. Rad bi videl, kako bodo za hip vsi onemeli.

Ali žalost vseh žalosti, tako je res bilo, a le za hip. Takoj nato je postalo vsem jasno, kdo je krivec.

Tedaj je celó pod posteljo slišal jasno ponavljati ime Petrček in čeprav je več Petrčkov na svetu ni

5. oporoka stopi v veljavo šele po smrti oporočnika (to je človeka, ki napravi testament), zato jo slednji lahko *vedno* prekliče.

Oglejmo se na kratko, kdo lahko napravi testament.

Oporoko lahko napravi vsakdo, ki ga zakon nima za to nesposobnega. Sposobnost napraviti testament je pravilo, nesposobnost pa izjema. Zakon vedno predpostavlja, da je oseba sposobna za določen pravni posel, dokler ni dokazano nasprotno. Kdor torej trdi, da je bil oporočnik sposoben delati testament, mu tega ni treba dokazovati. Pač pa mora oni, ki trdi, da oporočnik ni bil sposoben napraviti testamenta, sodnijsko dokazati, da res ni bil sposoben.

Koga pa ima postava za nesposobnega delati oporoko? Naslednje osebe:

1. mladoletnike, ki še niso dopolnili osemnajstega leta;

2. umobolne osebe, ki jih je sodnija interdicirala;

3. umobolna oseba, ki ni bila interdicirana, če se dokaže, da ni bila pri zdravi pameti *v trenutku*, ko je delala oporoko.

Prav tako ne more napraviti testamenta oseba, ki je bila obsojena na dosmrtno ječo.

V življenju se dostikrat pripeti, da napravi testament umobolna oseba, ki ni bila sodnijsko interdicirana (enako izločena od civilnih pravic); v tem primeru je testament neveljaven, če zainteresirani dokaže, da ni bil oporočnik zdrav, ko je delal oporoko. Oporoko umobolne osebe, ki ni bila interdicirana, je torej vedno mogoče razveljaviti, treba je le dokazati, da oporočnik *ni bil umsko zdrav v trenutku, ko je delal oporoko*.

Kaj pa v primeru, da je oseba umsko zbolela potem, ko je že napravila testament? V tem primeru ostane oporoka veljavna, saj jo je oporočnik napisal pri polni zavesti. Pač pa ni veljaven testament, napravljen v kakšni prehodni slaboumnosti. Iz istega razloga bi bil neveljaven testament, ki bi ga kdo napravil v trenutku popolne pijanosti. Prav tako je neveljavna oporoka napravljena v stanju huđega delirija ali huđe in bolešne jeze; ni pa neveljavna, če jo je nekdo napravil v sovražni razpoloženosti proti kateremu izmed dedičev.

Poslednja volja mora biti *svobodna*; zato je testament neveljaven, če jo je oporočnik napravil pod vplivom zlobnega spletkarjenja. Pod to besedo pa ni razumeti naklonjenosti in skrbi, ki jo je oporočniku izkazovala določena oseba, katero je potem umrl iz nekakšne hvaležnosti imenoval za dediča. Prav tako ni mogoče imeti za spletko prošnje, čeprav vsiljive, da nam kdo zapusti dediščino.

Ce pa ne bi samo prosili oporočnika, temveč tudi obrekovali in blatili osebo, ki jo je mislil pokojni postaviti za dediča ali pa netili sovraštvo med njima, potem bi imeli opravka z zlobo, in sicer s take vrste zlobo, ki je na oporočnikovo poslednjo voljo vplivala in povzročila, da je drugače zasnoval testament, kot ga je pa mislil. Če kdo zahteva, da se testament razveljavi zaradi zlobe, mora dokazati dve stvari: prvič: da so zlobne spletke res bile in drugič: da je oporočnik prav zaradi spletk napravil takšno oporoko.

Druga stvar, ki lahko uniči oporočnikovo prosto voljo je zmota. V tem primeru je treba dokazati, da je pomota odločilno vplivala na oporočnikovo poslednjo voljo.

Tretja sila, ki vpliva na pokojnikovo voljo, je nasilje, ki ga je oporočnik pretrpel. Nasilje je lahko fizično (pretepanje) ali pa moralno (zmerjanje, grožnje, itd.). Oporoka napisana pod vplivom nasilja in pritiska, je prav tako neveljavna.

Ker nam primanjkuje prostora, si bomo oblike testamenta ogledali v prihodnji številki naše revije.

Drago Štoka

tisti pod posteljo niti za hip podvomil, da bi se jezili nad kom drugim. Malo za tem je slišal zakleto prisego, da morajo najti tega nepridiprava. Tresel se je ob misli na to, kar ga je čakalo. Njegovo srce je strašno utripalo. Nekajkrat je ta ali oni prišel v sobo, zopet je šel ven in ga ni našel. Vsakokrat se je oddahnil. Potem pa ni mogel več. Planil je izpod postelje in nato po stopnicah navzdol. Opazili so ga. Petrček ni več razložil stopnic. Kar naenkrat mu jih je zmanjkalo in ker ni bilo ograje, je omahnil in padel na trdi cement kot je bil dolg in širok. Na glavi se mu je pocedila kri. Ko so njegovi preganjanci opazili kri, so se prestrašili. Onemeli so in ga skrbno in z vso ljubeznijo prenesli na posteljo. Vsi zaskrbljeni so strmeli vanj.

Na vsak način jih tistikrat Petrček ni dobil in to je bilo zanj glavno.

NE POZABITE!

V ulici Donizetti imamo sedež Slovenske prosvete. Tu je prostor, kjer so vaje za predstave na Repentabru in za predstave na odrh, tu so stalna predavanja za naše dijake in akademike, tu imajo seje in vaje skavti, Slovenska katoliška skupnost ima tu svoja zborovanja, skratka v središču mesta imamo prostor, da se lahko zbiramo in pripravljamo za nastope. To je zelo pomembna in važna stvar za Tržaške Slovence.

Toda — ne pozabimo — ta prostor smo sicer dobili, a ga še nismo plačali. Če ga ne bomo mogli plačati do septembra, ga bomo izgubili. Zato se vljudno obračamo do vseh Slovencev, ki jim je do tega, da imamo prostor in tako lahko delamo, da z darovi pomagajo, da bi ta sedež plačali. Potem nas ne bo mogel nihče več pregnati na cesto. Za vsak najmanjši dar smo Vam hvaležni.

Pošljite na naslov: Slovenska prosveta, ulica Donizetti 3/I. Trst.

Vsem, ki ste nam že pomagali, se najlepše zahvaljujemo. Ko bomo mogli sedež urediti, bomo vse dobrotnike povabili na ogled.

Ob prevzemu prostorov smo plačali 1.100.000 lir, to je prispevek naših prvih dobrotnikov.

2. seznam: L. L. 1000, msgr. Jamnik 5.000, F. Vodopivec 3.000, L. R. 500, J. U. 10.000, Pertot 3.000, N. Sila 1.500 lir.

Vsem najlepša hvala!

Sergej Pahor

V znamenju prebenedenij

7. svetovno nogometno prvenstvo

Svetovno nogometno prvenstvo je tokrat gostovalo v Južni Ameriki in sicer v Čilu, deželi ki nima velike tradicije v nogometu in ki je tudi z organizacijo prvenstva imela precej težav. Zato tudi ni bilo v Evropi tistega zanimanja, ki ga tak dogodek ponavadi sproži v širokih krogih ljudstva in ne samo med športniki in navijači. Temu je bilo tudi krivo to, da ni bilo neposrednega televizijskega prenosa posameznih tekem, temveč so predvajali filme šele dan ali dva kasneje, ko so bili rezultati že znani. Neposreden televizijski prenos tokrat ni bil mogoč zaradi oddaljenosti.

Potek prvenstva je bil zelo razburljiv in poln presenečenj, vzbudil je cel val negodovanja, prekanj, kritik in pritožbe so kar deževale. Videti je, da so mnoga moštva hotela zmagati za vsako ceno, zato je na premnogih tekmah prišlo zaradi divje igre in nešportnega vedenja do pravih pretepov. Igra je zaradi tega in tudi zaradi prekomernega taktiziranja večkrat bila na precej nizki stopnji. Razen tega je tudi formula prvenstva preživela, trdijo nogometni strokovnjaki, ker dopušča, da se šibka moštva, zaradi srečnega žreba ali pa nešportne igre, uveljavijo na račun močnejših moštev.

Tako je bilo tokrat veliko presenetljivih rezultatov, ki zmanjšujejo pomen in vrednost prvenstva. Že sam uspeh Čila priča, da nekaj ni bilo v redu. Čilskemu moštvu namreč, ni nihče prerokoval, da se bo povzpel do četrtfinala in vendar se je krepko vsedel na tretje mesto, po presenetljivih zmagah nad Italijo, Sov. zvezo in Jugoslavijo. Res je, da je Čile imel veliko pomoč v domačem občinstvu, ki je svoje moštvo podžigalo z burnim vslikanjem in ploskanjem, medtem ko se je do drugih ekip vedlo precej nešportno. Majhno športno zrelost čilenskega občinstva dokazuje tudi dejstvo, da ko je igrala domača enajstorica so bili stadioni nabito polni, za druge tekme pa nesramno prazni. Čilensko moštvo pa je eno tistih, ki se je najbolj odlikovalo v grobi igri, zlasti še na tekmi z Italijo, pri tem pa je pridno pomagal tudi angleški sodnik Aston, ki je s pristranskimi odločbami večkrat oškodoval Italijane, ki pa so krivi, da so prehitro izgubili živce in tako šli na limanice tekmece.

Res velik uspeh je dosegla Češkoslovaška, ki je prišla do finala po zmagah nad Madžarsko in Jugoslavijo. Igra češkoslovaške enajstorice se odlikuje po zares ekipni igri in trdni obrambi, njena velika moč pa je bil odlični vratar, ki je lovil največje žoge.

Jugoslavija je z dobro igro prišla na četrto mesto, vendar si je, po zmagi nad Nemčijo v četrtfinalu, marsikdo pričakoval da se bo povzpela višje.

Jugoslovanska enajstorica je sestavljena iz mladih igravcev, ki še nimajo dosti izkušenj na mednarodnih tekmah. Je to ekipa, ki bo pokazala svojo pravo moč šele v prihodnjih letih. Največji uspeh Jugoslavije je nedvomno njena zmaga nad Nemčijo, to je tisto ekipo, ki jo je že na dveh svetovnih prvenstvih (v Švici in na Švedskem), izločila od nadaljnega tekmovanja.

Brazilijska je z doseženim prvim mestom samo potrdila mnenje vseh, da bo že drugič zaporedoma zmagala na svetovnem prvenstvu. S svojimi igravci-žonglerji je igrala lahkotno in brez strahu, da bi ji kakšno neljubo presenečenje prekrižalo račune. Vendar pa bodo morali Brazilci kmalu poskrbeti za počmladek, ker njihove igravce že kar krepko težijo leta in to je hkrati edina negativna ocena njihove ekipe.

Rusija je poskrbela za največje razočaranje prvenstva. Začela je odlično z Jugoslavijo, bila nerazumljivo popustljiva s Kolumbijco, zmagala z Urugvajem brez velikih zaslug in končno s plaho igro dovolila Čilu da jo izloči. Siloviti napadi in skrajno hitri tempo igre, ki ga je Rusija prikazala na tekmi z Jugoslavijo je dajal misliti da bo brez posebnih težav prišla v finale. Videli smo da ni bilo tako, zoga je namreč okrogla in ljudje vendarle niso nespremenljivi. Uspeh ali neuspeh je tudi stvar sreče, že neznatna stvar lahko kvarno vpliva na igravca, ki se potem ne more več vživeti v igro s soigralci in tako je cel napad ali obramba v škripcih, to pa je pogubno.

Madžarska je pokazala solidno igro, vendar pa ji je trdna obrambna igra čehoslovakov v četrtfinalu onemogočila uspeh. Tudi Madžari šele gradijo svojo moštvo.

Italijani, kot smo že rekli so izgubili živce na tekmi s čilensko ekipo. Poznavavci očitajo izbirni komisiji, da ni za to važno tekmo izbrala pravih igravcev, ker je zamenjala kar šest članov ekipe. ki je prej dobro igrala z Nemčijo. Gotovo je, da so Italijani gledali na tekmo s Čilenci preveč lakomiselno, zlasti še ker so podcenjevali psihološki učinek podpore domačega občinstva.

Nemčija je kot običajno igrala krepko igro in bi gotovo dosegla kaj več, če ne bi v četrtfinalu srečala zelo dobro razpoložene Jugoslavije, ki je onemogočila njen napad.

Anglija je, kljub že večletni šibkosti le prišla do četrtfinala, kjer pa je imela smolo, da je našla običajno dobro Brazilijo.

Španija je obetala mnogo več kot je na prvenstvu prikazala.

Vse druge ekipe, ki so se prvenstva udeležile so pokazale šibko igro, ki dokazuje da je njihov nogomet drugorazreden. Morali bodo še krepko delati če se bodo hoteli uveljaviti.

Za zaključek lahko torej rečemo, da je svetovno nogometno prvenstvo 1962 nekoliko razočaralo tako v rezultatih kot tudi po prikazani igri, bilo je preveč taktiziranja in preveč grobe igre. Nogomet je šport. O športu pravimo da zblizuje narode tega pa svetovno nogometno prvenstvo v Čilu gotovo ni doseglo sodeč po žolčnih izjavah, ki so jih dajali člani raznih moštev in po komentarjih raznih časnikarjev. To pa je gotovo naše največje razočaranje.

Priporočamo svojim čitateljem

*in naročnikom trgovine, trvdke
in podjetja, ki oglašajo*

v »MLADIKI«

Andrej Bolko mr. ph.

TRST

Ulica Torrebianca 21/II, tel. 31-315

- FARMACEVTSKI PROIZVODI
- KEMIKALIJE
- UVOZ IZVOZ

TECHNA
IMPORT-EXPORT

TRST, ulica C. Ghega 2,

tel. 35-907,

teleg.: TECHNALUIN

Ronchi (Gorica) Viale Serenissima 18

■ TRGOVINA
JESTVIN

Milan Beuk

TRST

Ulica D'Annunzio 9, tel. 41-512

■ BUFFET ■

„Pri Jožkotu“

TRST

ULICA GHEGA 3, TEL. 24-780

TRGOVINA JESTVIN

JOSIP ŠKABAR

OPCINE

Proseška ul. 42, tel 21-026

Milan Ambrožič

ELEKTROINSTALACIJE

TRST, ulica Miramare 29, tel. 29-322

ZOBOZDRAVNIK

Dr. Stanislav Pavlica

TRST

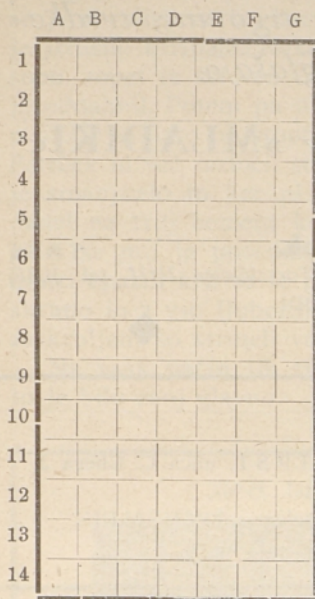
Ulica Ghega 9, tel. 31-813

TRGOVINA
JESTVIN
TER PRODAJALNA
KRUHA

SUPERINA FRANCO

TRST

Ulica S. Pelagio 6, tel. 44-315

ITALIJANSKA KRIŽANKA

Vodoravno: 1. letos izvoljeni predsednik ital. republike; 2. mesto v Belgiji; 3. slovenski mojster (Vasja) — predlog; 4. duševno razpoloženje (množ.); 5. vrsta risbe; 6. vodni ptič; 7. začetni ci imena in priimka znanega slov. pesnika — mesto v Lombardiji; 8. mitološki kretski kralj; 9. moško ime; 10. pritok Donave; 11. ital. film — igravka (Lauretta); 12. skrit, prikrit; 13. milijonsko mesto na Kitajskem; 14. veznik.

Navpično: A znan letoviščarski kraj v Karnskih Alpah — južni sad; B ime tovarne v Kranju — prav taka; C pogonsko sredstvo — tropski veter; D slaven angl. filmski režiser in komik (Charlie) — ime slov. pisateljice Vaštetove; E avtom. znački Italije in Švedske — sintetična tkanina — osnova lesnega alkohola; F starogrški bog — ital. baročni slikar (Guido); G francoski humanistični pisatelj (François) — poziva boksarja na ring.

Poleg odgovarjajočih besed mora reševavec vnesti v shemo tudi 14 črnih polj!

TEŽAK RAČUN

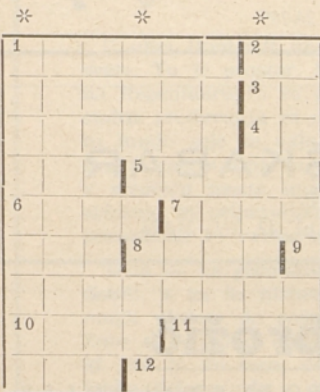
$$AAB \times C = CDB$$

$$+ \quad + \quad -$$

$$EFC : E = AAE$$

$$FCG - AH = FFG$$

Istim črkam pripadajo iste številke; dopolni račun!

STEBRIŠČE

1. okrasni kamen; 2. omiliti; 3. slov. vas na Goriškem; 4. ptič; 5. petero mestnih upraviteljev v stari Šparti; 6. angl. plemiški naslov; 7. sadno drevo; 8. rusko pristanišče ob izlivu Dona; 9. enoten, sestavljen iz enega samega kosa; 10. mesto na Alaski; 11. mesni izdelek; 12. mesto ob Nadiži.

V navpičnih, z zvezdico označenih stolpih boš po pravilni rešitvi bral pregovor

BESEDNA UGANKA

Prvi čuvaj je, če sam je doma;
drugi je bog — dva obraza ima!
Če zdaj besedici sta skupaj djani,
to ti je podlež, hudobec neugnani!

REŠITVE IZ 5. ŠTEVILKE: MAGIČNI LIK

1. Salangen; 2. Anakreon; 3. lantanij; 4. aktivist; 5. uravstvo; 6. genitiv.

TEŽAK RAČUN

$$76 - 47 = 29$$

$$+ \quad - \quad +$$

$$21 + 31 = 52$$

$$97 - 16 = 81$$

MAGIČNI KVADRAT

$$25 * 18 * 11 * 9 * 2$$

$$14 * 7 * 5 * 23 * 16$$

$$3 * 21 * 19 * 12 * 10$$

$$17 * 15 * 8 * 1 * 24$$

$$6 * 4 * 22 * 20 * 13$$

SKRITI REK

Človek je kakor reka, ki je pri izviru vedno čista, a le redkokdaj priteče neskaljena do morja.

TRGOVINA JESTVIN

URDIH

T R S I
Ulica F. Severo 105, tel. 55-618

- * NAOČNIKI
- * FOTOGRAFSKI MATERIAL
- * IN OPTIČNI IZDELKI

Vista

TRST, ulica Carducci 15, tel. 29-656

TVRDKA UVOZ-IZVOZ

VSAKOVRSNEGA LESA
ZA PREDELAVO
IN KURJAVO
TER JAMSKEGA LESA

Jožef Sila

TRST, Riva Grumula 6, tel. 37-004

URARNA — ZLATARNA

Anton Malalan

T R S T
Opčine, Proseška 18, tel. 21-463

GOSTILNA

E. SOSIČ - VREMEC

OPČINE, Narodna 65

ANTON BAK

TRGOVINA JESTVIN
IN KURIVA

T R S T
Ulica S. Cilino 34, tel. 90-185

- * TRGOVINA
- * JESTVIN

Resinovič

T R S T
Trg Sv. Frančiška 8, tel. 36-899

MANUFAKTURNA TRGOVINA

Franc Udovič

TRST, ul. Mazzini 46, telefon 94-560

Pošilja tudi
darilne
pakete

* GOSTILNA *

Ostrouška

TRST, ulica S. Nicolò 1, tel. 37918

Vem pa, da vse družine vsega tega svojemu otroku ne morejo nuditi. Ponekod oče in mati delata in v tem primeru je otrok ves dan prepuščen samemu sebi. Včasih so v nekaterih družinah neurejene družinske razmere — žal, a tako je. Otrok nima v takih primerih nobenega miru in ni srečen. Spet drugod se vse preveč zarijejo starši v kakšno trgovino in izgubijo vsak smisel in skrb za otroka. Ta jim je deveta briga. Nekateri družine imajo slaba stanovanja in je študij otrok zelo otežkočen. In še mnogo drugih primerov je, ko starši morajo izbrati zavod in poslati otroka vanj.

Po nekod pojmujejo potrebo za vodo samo v gornjem smislu. Vendar imajo katoliški zavodi predvsem ta namen, da vzgojno delo staršev dopolnijo in navajajo gojence k pozitivnemu krščanskemu prepričanju in zdravemu verskemu življenju. Zato tudi dobri starši pošiljajo otroke v katoliški zavod, ker vedo, da bodo njihovo vzgojno delo tam dopolnili. Taki zavodi so na pr. tisti, ki skrbijo za semeniščnike, ki potrebujejo posebnih vzgojiteljev.

Tedaj torej morajo izbrati med zavodi, ki jih imamo na Tržaškem. Ne morem drugače kot da Vam kot oče iz vsega srca priporočim Marijanišče za fante in Zavod šolskin sester za dekleta.

RADIO

Opazili smo, da v zadnjem času vse premalo pišete o radijskem programu. Včasih ste prinašali obširne sporede in ste kritično spremljali spored. Ali se Vam ne zdi, da je to zdaj še posebej potrebno? Saj je govorjeni spored zmanjšan tako da se že čudimo, kje jemljejo naslove za najrazličnejše glasbene programe.

Čudimo se tudi, da se vodstvo ni nič oziralo na številne članke v Vaši reviji, pa tudi v drugih slovenskih in nekaterih italijanskih časopisih, ki so vsi pozivali, naj ne skrči postaja sporeda. S tem, da je namesto govorjenega programa uvrstila samo glasbo, je ostala pri skrčenju. Saj glasbo lahko poslušamo na kateri koli postaji. In isto. Morda celo boljše programe.

Za tržaško postajo je važen govorjeni spored. Tisti spored, ki bi priklepil poslušavce nase. Ali je res postaji vseeno, če ne opravlja več tistega poslanstva, kateremu je bila namenjena — poslanstvu glasnika demokracije?

Ne vem, če se je splačalo črtati kredite in tako obubožati program. Mislim živi program, ki kaj velja. Z nekaj intervjuji se morda reši le videz večjega govorjenega sporeda. Če je res, kot smo brali, da vlada prispeva za postajo v slovenščini v Trstu 190 milijonov, ali je res potrebno potem, da je RAI znižal kredite?

Skratka, prosimo Vas, pišite še o radijskem sporedu in kritično opozarjajte nanj. Saj ni mogoče, da bi bil povsem izven vsake javne pozornosti.

Lepo zahvaljeni in pozdravljeni!

Matija Sila, Trst

Imate čisto prav, gospod Sila, da moramo s pozornostjo spremljati še dalje radio. Nekateri sodelavci so nehali pisati te članke, ker so baje nekateri ljudje razlagali napačno željo piscev, češ, da jim gre za ohranitev sporedov, pri katerih sodelujejo. Vendar je šlo vedno za celotni spored in zdi se, da so to naši članki povsem utemeljili. Povrnili se bomo znova k problemu radijske postaje.

Obenem pa opozarjamo, da postaja sama želi in poziva v pregledu tedenskih radijskih sporedov svoje poslušavce, naj pošljejo svoje kritične pripombe k radijskemu sporedu. Zato vabimo tudi mi naše čitatelje, ki so tudi poslušavci postaje, naj pišejo na radio in naj mirno in z najboljšo voljo napišejo vse svoje želje in kritiko postaje. Naslovite na Radio Trst A, trg Oberdan, 5.

KOPANJE MALIH OTROK

Tolikokrat sem bila že huda, ko sem videla, kako nekateri odrasli s silo vlečejo otroke v vodo. Ali se Vam ne zdi, da bi morali to prepovedati, saj je človeku naravnost hudo, ko to gleda.

A. T.

Imate čisto prav. Pediatri odsvetujejo malim otrokom morske kopeli zato, ker preveč razdražijo otrokov živčni sistem. Mnogokrat nastopijo pri malih otrokih po kopeli še druge motnje, tako n. pr. zvišana temperatura, črevesne motnje itd. Dojenčkom in malim otrokom priporočajo predvsem zračne in pravilno doziranje sončne kopeli. Na obali pa res vidimo večkrat, da matere silijo otroka v vodo, medtem ko otroci vpijejo od strahu ali pa se tresejo od mraza, da starejši postopajo z otroki kot z igračo in še mnogo takih neljubih prizorov. Skratka: mnogokrat pozabimo, da imajo otroci nežen in skrajno občutljiv organizem, ki zahteva temu primeren in obziren postopek.

Prihodnja številka

„MLADIKE“

izide v začetku

septembra

Naš novi čekovni račun je 11/7019

PO TRŽAŠKIH GALERIJAH

OBCINSKA GALERIJA — Piazza Unità št. 4

»Scuola libera dell'Aquaforte«, ki jo vodi prof. Sbisà je razstavljal od 17. do 23. maja slike svojih gojencev. Precej slikarjev, ki so sodelovali na tej razstavi, je že bolj ali manj znanih in so že večkrat razstavljali na skupnih in osebnih razstavah, vendar iščejo še novih izraznih tehnik. Med razstavljalci naletimo na nekatera znana imena kot: Gombač, Duiz in Salvarani, ki je pred kratkim razstavljal v baru Tivoli. Pozornost so vzbudile tudi slike Korenove, tajnice na našem učiteljsku.

30. maja pa so odprli osebno razstavo videmskega slikarja Carla Ciussija. Zanimivo je, da je začel Ciussi razstavljal že s svojim petnajstim letom; morda je prav zaradi tega, kljub svoji mladosti, že tako popularen.

Kot tretja pa je razstavljal v Občinski galeriji tržaška slikarka Rossana Rizzardi, ki se je prvič predstavila domačemu občinstvu lani v galeriji »La Loggia«.

LA CAVANA — Via di Cavana 1/A

Od 17. do 28. maja je razstavljal slikar Carlo Hollesch. Čeprav je mladi slikar samouk, je žel že zgodaj velike uspehe doma in v tujini. Med številnimi nagradami, ki jih je prejel, je brez dvoma najpomembnejša nagrada 25. beneške bienale. V našem mestu je razstavljal 10 velikih in 4 majhna olja, v katerih podaja z domišljijo zasnovane podobe beneških hiš, cerkva in tihožitja.

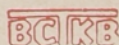
Na trinajsti razstavi v galeriji »La Cavana« je razstavljal slikar Emilio Vedova. V približno dvajsetih litografiiah nam je prikazal dva ciklusa »Spanija danes« in »Sedanost«. Ker spada Vedova med slikarje, katerih slike so težko dostopne srednjim slojem, je pred kratkim večino reprodukcij teh njegovih del ponatisnil in izdal Giulio Einaudi.

Za Hollechem in Vedovo je razstavljal Riccarò Schweizer. Tudi Schweizer je začel slikati že zelo mlad, saj je že z enajstim leti pripravil freske za domačo cerkev. Po končanih študijih na beneški Akademiji se je odpravil v Francijo, kjer se je šolal pri Picassu; in prav Picasso je naredil nanj najgloblji vtis. Za svojo raznoliko umetnost uporablja Schweizer številne tehnike: slika s temperami in olji, bodisi na platno, kot tudi na papir, na les in na žgano keramiko.

CIRCOLO DELLA STAMPA — Corso Italia 12

V tem na novo ustanovljenem krožku se 28. maja ob navzočnosti številnih mestnih oblasti slovesno odprli osebno razstavo pevca Tonija Dallare. Razstava bo prav gotovo žela velik uspeh, saj je pevec tudi v Trstu zelo priljubljen.

Marinka Pertot

BANCA DI CREDITO DI TRIESTE

S. P. A.

TRŽAŠKA KREDITNA BANKA

GLAVNICA LIR 600.000.000 - VPLAČANIH LIR 180.000.000

TRST - ULICA FABIO FILZI ŠT. 10

TELEF. ŠT. 38-101, 38-045

BRZOJAVNI NASLOV: BANKRED

NOVA
MANUFAKTURNA
TRGOVINA

JOSIP PODOBNIK

OPČINE - Ul. dei Salici 1 - Tel. 21-090

*Zadovolji vsak okus, ima veliko
izbiro in solidno postrežbo*

URARNA IN ZLATARNA

KARLO MIKOLJ

TRST
Campo S. Giacomo 3
Telefon 95-881

DROGERIJA

KAREL PODOBNIK

OPČINE - Proseška ulica 22 - Telefon 21-552

*Zaloga vsega potrebnega blaga
Postrežba je hitra in solidna*

TVRDKA

Kerže

TRST • Piazza S. Giovanni 1

Ustanovljena leta 1866

Trgovina na drobno in debelo

ŠTEDILNIKI - PEČI na plin
elektriko, les in premog. ELEK-
TRIČNI LIKALNIKI, PRALNE
STROJI, grelci za vodo, hladil-
niki, ELEKTRIČNE LUČI VSEH
VRST, SERVISI IN DEKORA-
TIVNI PREDMETI iz keramike,
porcelana in kristala. NAMIZNI
PRIBORI IZ NERJAVEČEGA
JEKLA - MNOGOŠTEVILNI
PREDMETI ZA KUHINJO, dom,
restavracije, gostilne in podobno

Ko gradite ali prenavljate svoje domove, se oglasite v trgovini

Josip Terčon

NABREŽINA

Dobili hoste v zalogi najboljše železno in stavbeno gradivo

Za dobro voljo

Fantek pride v gostilno po vino.
»Rdeče ali belo?« vpraša gostilničar.
Fantek malo pomisli in reče: »Je
vseeno, je za nekega slepca.«

Na neki samotni ulici se pozno po-
noči nekdo ritenski pomika naprej.
Ko pride do policaja, ga ta vpraša:
»Vam je morda slabo gospod?«
»Ne ne,« odgovori ta, »samo tako
temna je ta ulica, pa se vedno bo-
jim, da me kdo zalezuje. Če hodim
takole, ga bom brž opazil...«

V ponedeljek zjutraj stopi župnik
v sobo in začuden obstane. Kuharica
meša z roko po puščici, kjer je še
ves denar, kar se ga je nabralo v ne-
deljo med cerkvenimi opravili.

»Ja kaj pa delate, Marta?«
»E, kaj delam,« nejevolno odgovori
Marta, »gumb iščem, prečastiti, da bi
vam ga na hlače prišla.«

Tajnica stopi v urad in opazi, da
slušalka visi s telefona.
»Naj jo obesim?« vpraša direktor-
ja.

»Ne, ne še, gospodična, šele potem
ko bo moja žena nehala govoriti.«

Novoporočenca se prepirata. Pol ure
po »nevihti« se ona približa, ga po-
boža po laseh in nežno reče:

»Dragi, vem, jaz sem bila kriva.«
On vzdihne in vpraša:
»Mi boš mogla odpustiti?«

Direktor kaznilnice novemu kaznjencu:

»Vsi kaznjenci morajo opravljati
kako delo. Naravno, da lahko vsakdo
opravlja delo, ki ga je vajen. Kakšen
poklic ste vi opravljali?«

»Bil sem letavec.«

Med zadnjimi olimpijskimi igrami
je direktor nekega hotela v Rimu na-
letel na nekem hodniku na slugo, ki
je čistil čevlje pred vrati nekega go-
sta.

»Na hodniku čistiš čevlje!« vzklikne
direktor.

»Da, gospod, odgovori sluga, klient
je Škot.«

»Kaj pa ima to opraviti z...«

»Seveda, gospod. Veste v rokah dr-
ži za vrati za vezalke, da bi mu kdo
čevljev ne odnesel.«

Peter je dopolnil dvanajst let. Lju-
beči očka se odloči, da bo odslej za-
čel govoriti z njim kot enak z ena-
kim.

»Poslušaj, Peter. Ne glej name več
kot na strogega očeta, temveč kot na
zaupnega prijatelja. Vidiš, jaz vem,
da dečki tvojih let že čutijo skušnjave,
da bi poskusili kaditi. Nikar ne
delaj tega naskrivaj; pridi k meni in
jaz ti bom dal eno svojih cigaret...«

Peter zavrti oči proti nebu in pra-
vi: »Hvala očka, ni treba. Sem že
pred pol leta nehal kaditi.«

CENA 100.- LIR